

แบบเขียน ภูมิศาสตร์

กรมราชบัณฑิต

ภูมิศาสตร์สยาม

พิมพ์ครั้งที่หก ๕๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๕๘

ปลัดกระทรวงการเคหะและ ๔๗ ส.ทางก

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ชัยชนะ

บางขุนพรหม

มีกรรมสิทธิ์ ตาม พระราชบัญญัติ

915.93

ธ 359 ก

ภูมิศาสตร์สยาม

2950

แบบเรียน ภูมิศาสตร์

กรมราชบัณฑิต

ภูมิศาสตร์สยาม

—*—

พิมพ์ครั้งที่ ๓ ๕๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๕๘

ปก กระดาษราคาเล่มละ ๑๗ สตางค์

พิมพ์จำหน่าย ที่โรงพิมพ์ อักษรนิติ

บางขุนพรหม

มีกรรมสิทธิ์ ตาม พระราชบัญญัติ

ภ. ๓

๕๕๐๗

เลขห้อง

214

เลขหมู่

915.93

PL

5359 ค

...หอสมุด

แจ้งความกรมราชบัณฑิต

(เมื่อ พิมพ์ ครั้งที่ ๕)

—*—

! แบบเรียนภูมิศาสตร์สยามว่าโดยย่อเล่มนี้ นายทับลัญ
ปี. ยอนสัน ได้แต่งเป็นภาษาอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓
ข้าพเจ้าช่วยแปลออกเป็นภาษาไทย ยังไม่ทันจะแล้วที ก็ต้อง
ออกไปเรียนวิชาเสียที่เมืองอังกฤษ พระยาธรรมศักดิ์มนตรี
แต่ครั้งยังเป็นหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ จึงช่วยทำในตอนที่
ต่อไปจนสำเร็จ แต่ขึ้นมาได้พิมพ์ ใช้ในโรงเรียนของกรม
ศึกษาธิการอีกหลายครั้ง เหตุการณ์ในบ้านเมืองเปลี่ยนไป
แต่ก็ยังแก้ไขอะไรไม่ได้ เพราะหนังสือเหลืออยู่มาก จึง
ต้องใช้ฉบับที่ผิดสมัยมานาน บัดนี้หนังสือนี้หมดลง สมควร
จะพิมพ์ใหม่เป็นครั้งที่ ๕ ได้ กรมราชบัณฑิตจึงขอให้ผู้แต่ง
แก้ไขความที่เปลี่ยนผิดเพี้ยนไปเสียแล้ว ให้ถูกต้องขึ้น เช่น
ตารางยอดเงินและบาณูชีต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ข้าพเจ้า
ก็ได้แก้ไขอีกมาก เช่นคำอธิบายส่วนต่าง ๆ ของโลกในภาค
ต้น ๆ ตลอดจนภาษาที่ใช้ในเล่มหนังสือ และได้แก้ไขสิ่งที่
มีผู้ตรวจสอบได้ ชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าของเดิม เช่น อากาศร้อน

ศนาท, จำนวนหน้าฝน, แร่ธาตุ ฯลฯ ในการแก้ไขเบ็ดเตล็ด
เหล่านี้ ได้ถือตามแบบที่มีในไคเรกตอรีกรุงเทพ ฯ ปี ๒๔๕๖
บ้าง และตามที่นายคัลลีย์. เอ. เกรแฮม ที่ปรึกษากระทรวง
เกษตรธิการ เรียบเรียงไว้ในหนังสือว่าด้วยเมืองไทย พิมพ์
ครั้งที่ ๒ ในศก ๒๔๕๔ บ้าง หนึ่งในตอนท้ายแห่งหนังสือ
เล่มนี้มีแผนที่สยามขึ้นเป็นมณฑล ฯ พิมพ์ไว้แผ่น ๑
สำหรับให้นักเรียนใช้ประกอบการยกย่องความ เพื่อให้เห็นใจ
และจำได้ง่ายขึ้น

ณวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๗

พระยาเมธาธิบดี

เจ้ากรม

	หน้า
บทที่ ๖ มณฑลและหัวเมืองสำคัญ	๔๓
บทที่ ๗ รัฐบาลหรือการปกครอง	๕๓
บทที่ ๘ ความเจริญในอนาคตกาล	๖๑

ตัวอย่าง คำ ตาม สำหรับ สอบได้

ภาคที่ ๑ ว่าด้วยโลก	๖๔
ภาคที่ ๒ ว่าด้วยประเทศสยาม	๖๕
บทที่ ๑	๖๕
บทที่ ๒	๖๖
บทที่ ๓	๖๗
บทที่ ๔	๖๘
บทที่ ๕	๖๙
บทที่ ๖	๗๐
บทที่ ๗	๗๑
บทที่ ๘	๗๑

ภูมิศาสตร์ดราม

ภาคที่ ๑

โลกและส่วนต่างๆ ของโลก

ถ้าเราแหงนหน้าขึ้นไปดูท้องฟ้าในเวลากลางคืนมืด ๆ จะเห็นเป็นจุดสว่างประปรายอยู่ทั่วไปที่เรียกว่า ดาว นอกจากดาวซึ่งเห็นได้ด้วยตาเปล่า ยังมีที่แลเห็นด้วยตาเปล่าไม่ได้ เหลือที่จะนับ แท้จริงดาวเหล่านี้เป็นดวงไฟใหญ่ทั้งสิ้น เช่น ดวงอาทิตย์ ที่เราได้รับแสงสว่างและความร้อนอยู่เป็นนิตย์ ก็เป็นดาวดวงหนึ่งเหมือนกัน โลกที่เราอาศัยอยู่ทุกวันนี้ หมุนรอบดวงอาทิตย์ แต่ดวงจันทร์ นั้นหมุนรอบโลก

จงจำไว้ว่า เหตุที่เราเห็นดวงจันทร์ ใหญ่กว่าดาวทั้งหลาย เพราะว่าดวงจันทร์อยู่ใกล้ โลก แต่ดาวทั้งหลายอยู่ห่างไกลมาก

โลกมีลักษณะเกือบกลม ครั้งหนึ่งโลกนี้ก็เช่นดวงไฟ ใหญ่อย่างดวงอาทิตย์ ที่เราเห็นอยู่เหมือนกัน ครั้นต่อมาค่อย

เป็นเจ้าทุกที่จนเปลือกนอกเย็นหมด แต่ภายในยังร้อนร้อน
อยู่จนตราบเท่าทุกวันนี้

พื้นหรือเปลือกนอกของโลกเป็นแผ่นดินและน้ำมีระดับสูงๆ
ต่ำๆ ไม่เสมอกัน บางแห่งแผ่นดินเป็นเนินสูงชันไป ที่เรียกว่า
ภูเขา บางแห่งก็ต่ำเรียบเสมอกัน เช่นที่ใช้ทำสวนและนาเป็นต้น

พื้นโลกทั้งหมด ทำขนาดพอไว้ว่าเป็นหน้า ๓ ส่วน และ
เป็นแผ่นดินส่วนหนึ่ง ที่มีมนุษย์ตั้งที่อยู่อาศัย ซึ่งเรียกกันว่า
บ้านเมืองหรือประเทศ

อาการ หมุน ของโลก

ถ้าเวลาเช้าพอสว่างก็ เราหันหน้าไปดูทางทิศตะวันออก
จะแลเห็นดวงอาทิตย์ปรากฏแก่ตาเราเช่นดวงไฟขนาดใหญ่
แม้เราคอยเฝ้าตั้งตาคอยอยู่นานยังคำก็จะเห็นสูงขึ้น
ไปทุกทีๆ จนกระทั่งถึงเที่ยง ค่อยเที่ยงไปดวงอาทิตย์ ก็ค่อย
ลดต่ำลงๆ จนมืด คราวนี้เป็นเวลากลางคืน พอรุ่งเช้า
ดวงอาทิตย์ก็สูงพ้นขอบฟ้าโผล่ขึ้นมาอีก เวียนอยู่อย่างนี้
ไม่รู้จักจบจักสิ้น แต่ที่เราเห็นอยู่อย่างนี้ทำให้ดวงอาทิตย์
หมุนไม่ คือโลกเราเองหมุน (รอบตัว) ไปรอบ รอบละ ๒๔
ชั่วโมง เมื่อดวงอาทิตย์ยังปรากฏอยู่เรียกว่า กลางวัน ครั้น
ลับไปแล้วเรียกว่า กลางคืน

อาการหมุนของโลก

๓

(เมื่อโลกหมุนรอบตัวคราวหนึ่ง พื้นที่ๆ เราอาศัยอยู่นี้ต้องตรงกับดวงอาทิตย์ครึ่งหนึ่ง ครึ่งนี้คือกลางวัน แล้วหมุนผ่านไปจากดวงอาทิตย์ อีกหนหนึ่ง คราวนี้เป็นกลางคืน ครึ่งนี้ครูต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ)

การกำหนดนับเวลาว่าเช่นวัน ๆ หนึ่งนั้นคือ ขณะเมื่อที่ได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ เราเรียกว่า กลางวัน ตอนมืดคำเรียกว่า กลางคืน เวลามืดและสว่างสองอย่างนี้รวมกันเข้านับเป็น วัน ๑ กำหนดเวลาที่โลกหมุนไปรอบตัวคราวหนึ่ง ทำแบ่งออกเท่า ๆ กันเป็น ๒๔ ส่วน ส่วนหนึ่งๆ เรียกว่า ชั่วโมง ๑

(ชั่วโมงหนึ่งยังแบ่งออกเท่า ๆ กันเป็น ๖๐ ส่วน ส่วนหนึ่งๆ เรียกว่า นาที ๑ นาทีหนึ่งแบ่งออกเท่า ๆ กันอีก ๖๐ ส่วน ส่วนหนึ่งๆ เรียกว่า วินาที ๑ ส่วนเหล่านี้ช่วยให้เรากำหนดเวลาได้ถูกต้อง ครึ่งนี้ให้ครูอธิบายนาฬิกา)

เมื่อโลกหมุนรอบตัวเองแล้วยังเวียนไปรอบดวงอาทิตย์ อีกด้วย กว่าจะบรรจบรอบในทางนี้กินเวลาถึง ๓๖๕ วัน ซึ่งเรียกว่า ปี ๑

คราวนี้นักเรียนทุกๆ คนได้เรียนรู้แล้วว่าโลกมีอาการหมุนอยู่สองอย่าง ซึ่งเป็นไปในเวลาเดียวกัน คือหมุนรอบตัวเอง และรอบดวงอาทิตย์ และเวียนไปรอบดวง

อาทิตย์ ด้วยอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเปรียบด้วยลูกข้างเมือบนแล้ว
เกินไปรอบวงนั้น

(เมื่อโลกเวียนรอบดวงอาทิตย์ โลกก็พาเอาดวงจันทร์
ติดไปด้วย และดวงจันทร์ นี้ย่อมกระทำอาการหมุนรอบตัว
และวนไปรอบโลกด้วยเหมือนกัน ตรงนี้ครู ต้องอธิบาย)

แผ่นดิน

ถ้าหากว่าเราขึ้นไปบนอากาศกับบันได หรือขึ้นอะไร
เปลขึ้นขึ้นไปให้ สูงแล้วมองลงมาข้างล่าง จะเห็นพื้นโลก
ขรุขระอย่างผิวส้มส้มไม่แบนราบอย่างแผ่นกระดาษ ก็อย่าง
แต่ว่าเป็นที่ดอนสูงพื้นขึ้นไปจากพื้นทะเลมาก บางแห่งก็
พอพื้นขึ้นมาเล็กน้อย ที่สูง ๆ นั้นคือภูเขา

ภูเขา ภูเขาใหญ่ คือแผ่นดินที่สูงขึ้นไปจากระดับน้ำทะเล
มาก ๆ เช่นภูเขาใหญ่ในประเทศอินเดียสูงพื้นระดับน้ำทะเล
ขึ้นไปถึง ๒๐๐ เสาห์ บนยอดมีหิมะและน้ำแข็ง ภูเขาเล็ก
คือพื้นดินที่ไม่สูงนัก ซึ่งคนอาจทำการเพาะปลูกได้ โดย
สะดวก เช่นเขาที่บางปลาสร้อยเป็นต้น ช่องว่างหรือแผ่นดิน
ต่ำซึ่งอยู่ในระหว่างภูเขาใหญ่หรือภูเขาเล็ก เรียกว่า หุบเขา
พื้นแผ่นดินอันกว้างและราบเสมอกันเรียกว่า ที่ราบ เช่น

ปราจิณบุรีเป็นย่านกลางของที่ราบในเขตรักษาเหล่านี้ มีผู้ตั้ง
ทำนาได้เข้าปีละมาก ๆ

ภูเขาบางลูกมียอดเป็นรูปกรวย พันควิน เท่า และ
บางที่ก็พื้นดินละลายออกจากปล่องบนยอด ภูเขาชนิดนี้เรียกว่า
ภูเขาไฟ มีในเกาะญี่ปุ่น เกาะชวา และสุมาตรามาก

เมฆ

๑ น้ำ กลายเป็นไอน้ำ ถ้าเราทิ้งคอกยูกาน้ำซึ่งตั้งอยู่
บนเตาไฟ ในไม่ช้านักจะเห็นไอสีขาวออกจากรอยลอยขึ้นไ
อย่างเมฆ เราลองเอาถ้วยแก้วมารอไว้ที่พวยพอให้ไอเข้า
ได้ จะเห็นเป็นหยดน้ำติดอยู่ตามข้าง ๆ เป็นเม็ด ๆ การ
ที่น้ำกลายเป็นไอขึ้นมาดังนี้ ก็เพราะถูกต้องความร้อนอันแรงจัด
ขณะเมื่อน้ำขึ้นจากภาใใหม่ ๆ ยังแลเห็นไม่ได้ แต่พอกระทบ
อากาศเย็นเข้าแล้ว ก็กลายเป็นไอละเอียดแก่ตาเราชักเจน

๒ ไอน้ำ กลายเป็น น้ำ เมื่อไอร้อนต้องด้วยแก้วเย็น
เข้า ก็กลับกลายเป็นน้ำติดอยู่ตามข้างด้วยเป็นเม็ด ๆ อีก
อาการเปลี่ยนแปลง ทั้ง สอง ชนิดนี้ ย่อมเป็นไปอยู่เสมอทั่ว
พื้นพิภพ ความร้อนแห่งดวงอาทิตย์ เป็นเหตุให้น้ำกลับ
เป็นไอน้ำ แต่ที่ไอลอยขึ้นไปได้ นั้น เพราะเหตุว่าไอน้ำหนัก

เขากว่าลมอากาศจรรวมตา ในซีกแรกไอนี้ยังไม่ปรากฏ
แก่ตาเรา แต่พอขึ้นไปกระทบกับอากาศเย็น ไอนี้ก็กลายเป็น
หยกน้ำหรือเมฆน้ำอย่างเดิม แล้วเมฆน้ำเหล่านี้เข้ามารวมกัน
เป็นเมฆอย่างที่เรามองล่องลอยอยู่บนอากาศ

เมฆเป็นของลอยตามลม เมื่อฟ้าในท้องทะเลดูแสง
อาทิตย์ขึ้นเป็นไอน้ำมากขึ้น เมฆเหล่านี้ก็มีน้ำหนักมากพอง
ตัวไว้ไม่ได้ ต้องเป็นฝนตกลงมายังทะเลอย่างเดิม

เมื่อเมฆลอยไปตามลม ครั้นไปกระทบเข้ากับภูเขา
ที่เย็นชื้น ก็กลายเป็นฝนตกลงมาอีก ด้วยเหตุนี้ฝนจึง
ตกหนักตามเมืองที่มีภูเขามาก

แม่น้ำลำธาร

๑ แม่น้ำ เมื่อฝนตกลงมายังยอดภูเขาและที่ราบ
น้ำก็ไหลซึมลงใต้แผ่นดิน แต่ไม่สูญหายไปไหน เพราะ
มักไปคืบพันดินเหนียวหรือศิลาอยู่ ซึมต่อไปไม่ได้ อีก
ต้องไหลพุ่งออกมาตามข้างๆ เขา ที่เราเรียกว่า น้ำพุ ครั้น
แล้วน้ำนี้ไหลลงตามเชิงเขาไปสู่ลำธาร แล้วไหลต่อไปจน
กระทั่งถึงหุบเขากลายเป็นลำธารใหญ่ ครั้นไปถึงที่ราบน้ำก็
ค่อยไหลช้าลง และมีกรวมกับลำธารอื่นๆ มากขึ้นทุกที จน
เป็นแม่น้ำใหญ่ มีปากน้ำกว้าง ไหลลงไปสู่ทะเล

๒ ความเปลี่ยนแปลง ของน้ำ แม่น้ำย่อมไหล
ลงสู่ทะเลทั้งชั้น แต่หน้าในทะเลก็ไม่มากขึ้นกว่าเก่าได้
เหตุที่เป็นอย่างนี้ เพราะว่าเมื่อน้ำไหลลงไปในทะเล ความ
ร้อนแห่งดวงอาทิตย์ได้เป็นไอขึ้นไปอีก ไอนี้ครั่นลอยขึ้นไป
ถูกลมหนาวบนอากาศ ก็กลายเป็นเมฆอย่างทีกล่าแล้ว
พอถึงเวลาอันควรกลับเป็นฝนตกลงมาตามพื้นแผ่นดินอีก

น้ำมีอยู่ทั่วทุกแห่ง คือในทะเล ในอากาศ และ
ตามพื้นแผ่นดิน เพราะฉะนั้น เราจึงรู้ว่าน้ำมีจำนวนคง
ที่อยู่เป็นนิรันดร์ เมื่ออยู่บนพื้นดินหรือเป็นก้อนเมฆล่องลอยไปมา
อยู่ในอากาศ มีรสจืด แต่เมื่ออยู่ในทะเลมีรสเค็ม ที่น้ำ
ในก้อนเมฆหรือบนพื้นแผ่นดินไม่เค็มนั้น เป็นเพราะความร้อน
แห่งดวงอาทิตย์ไม่ได้ขับให้เกลือเป็นไอขึ้นไปด้วย ขับให้เป็นไอ
ขึ้นไปแต่น้ำที่บริสุทธิ์เท่านั้น

๓ ส่วนของ แม่น้ำ ก้นแม่น้ำ คือพื้นดินซึ่งอยู่ใต้
น้ำ ผิวน้ำ หรือ ดิน คือดินที่ลาดหรือชันอยู่ข้างแม่น้ำทั้ง
สองฟาก ถ้าเราขึ้นอยู่บนดิ่ง แล้วหันหน้าไปสู่ปากน้ำ
ดินที่อยู่ข้างขวามือเรียกว่า ผืนขวา ข้างซ้ายมือเรียกว่า
ผืนซ้าย พระบรมมหาราชวังตั้งอยู่บนผืนซ้าย วัดอรุณราช

วราราม ตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ลำธารเล็กๆ
ซึ่งไหลมาสู่แม่น้ำเรียกว่า แคว

๔ ประโยชน์ของแม่น้ำ

(๑) แม่น้ำเป็นที่รับน้ำ ซึ่งไหลนองอยู่ตามพื้น
แผ่นดิน ถ้าแผ่นดินค้ำยลไค้มีน้ำไหลลงไปสู่ลำน้ำแล้ว แผ่นดิน
ค้ำยลนั้นชื่อว่า เป็น ลุ่มน้ำ ของแม่น้ำนั้น แผ่นดินสูง
ซึ่งเป็นเขตรแบ่งลุ่มน้ำ แอ่งหนึ่งให้แยก จาก ลุ่มน้ำ อีก แอ่งหนึ่ง
เรียกว่า ที่ชันน้ำ

(๒) มนุษย์ ซึ่งตั้งบ้านเมืองอยู่บนฝั่งทั้งสองฟากของแม่น้ำ
ได้ใช้น้ำเป็นเครื่องบำรุงชีวิต เช่น ใช้น้ำดื่ม ใช้น้ำฟอก ใช้น้ำล้าง
และใช้ทำการเพาะปลูก เป็นต้น

(๓) แม่น้ำเป็นทางที่จะให้เรือใหญ่ น้อย แล่นขึ้นลงไป
มาได้โดยสะดวก

ทะเลสาบ

บางทีน้ำซึ่งไหลลงตามลำธารเข้าไปยังอยู่ในแอ่ง หรือที่
ลุ่มบนพื้นดินนานๆ ก็กลายเป็นหนองที่เรียกว่า ทะเลสาบ
น้ำในทะเลสาบนี้หาหยุดนิ่งเฉยอยู่ทีเดียวไม่ ย่อมมีช่องไหล
ออกไปทางอื่นอีก คือไหลไปตามลำธารหรือแม่น้ำ เป็นต้น

ส่วนของแผ่นดิน

๙

ทะเลสาบบางแห่งอยู่บนภูเขาสูง แต่ที่อยู่ตามพื้นแผ่นดิน
ราบ ๆ ก็มี

ส่วนของแผ่นดิน

๑ ทวีป แผ่นดินที่สูงพ้นจากน้ำทะเลมีอยู่บนพื้นพิภพ
ประมาณ ๑ ไร่ครึ่ง แผ่นดินเหล่านี้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ
โลกเก่า ส่วนหนึ่ง กับ โลกใหม่ ส่วนหนึ่ง ทวีปคือแผ่น
ดินที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่ที่สุด โลกเก่าแบ่งออกเป็น ๓ ทวีป
คือ ทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป โลกใหม่นับเป็น
ทวีปเดียว คือ ทวีปอเมริกา (แต่ครั้งโบราณมนุษย์ซึ่งอาศัย
อยู่ในโลกเก่า ยังไม่รู้ว่ามียุโรปอันกว้างใหญ่อีก แต่
เมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีล่วงมาแล้ว มีนายทหารเรือผู้หนึ่ง
ชื่อโคลัมบัส ได้ไปพบอเมริกาเข้า จึงได้พากันเรียกทวีป
อเมริกาว่า โลกใหม่ อยู่จนทุกวันนี้)

๒ เมือง หรือ ประเทศ ส่วนของโลกซึ่งเป็นที่อยู่
แห่งคนชาติต่าง ๆ นั้นเรียกว่าเมืองหรือประเทศ เช่นส่วนหนึ่ง
ของทวีปเอเชีย ซึ่งเป็นที่สำนักอาศัยของคนไทย ก็
เรียกว่า ประเทศสยาม หรือเช่นในทวีปยุโรปเนื้อที่ชาว

อังกฤษทั้งสำนักอาศรัยรวบรวมกันอยู่เป็นชาติหนึ่ง ก็เรียกว่า
ประเทศอังกฤษ ทั้งนี้เป็นต้น

มหาสมุทร และ ทะเล

๑ มหาสมุทร คือพื้นน้ำอันกว้างใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ในระหว่าง
ทวีป ทั้งมีชื่อแจ้งอยู่ต่อไปนี้

(ก) มหาสมุทรอินเดีย อยู่ในฝ่ายทิศใต้ของทวีปเอเชีย
และในทิศตะวันออกของทวีปแอฟริกา

(ข) มหาสมุทรแปซิฟิก อยู่ในทิศตะวันออกของทวีป
เอเชียและในทิศตะวันตกของทวีปอเมริกา

(ค) มหาสมุทรแอตแลนติก อยู่ในทิศตะวันตกของ
ทวีปยุโรปและแอฟริกา และในทิศตะวันออกของทวีปอเมริกา

(ง) มหาสมุทรอาร์กติก ตั้งอยู่รอบขั้วโลกฝ่ายเหนือ

(จ) มหาสมุทรแอนตาร์กติก ตั้งอยู่รอบขั้วโลกฝ่ายใต้

(น้ำในมหาสมุทรเป็นน้ำเค็ม บางแห่งลึกถึง ๒๐๐ เส้น
บางเวลาคลื่นลมสงบ และบางเวลาพายุพัด คลื่นใหญ่)

๒ ส่วนของมหาสมุทร ทะเล คือส่วนของมหาสมุทร
มีชื่อต่าง ๆ กัน เช่นถ้าดูในแผนที่แผ่นนี้เห็น จะเห็นส่วน
ของมหาสมุทรซึ่งตั้งอยู่ใกล้ประเทศจีน มีชื่อว่า “ทะเล

เหลือ ” กับอีกแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในระหว่างญี่ปุ่นกับจีนมีชื่อ
ว่า “ทะเลญี่ปุ่น”

๓ ช่อง ทะเล คือทะเลเล็กๆ เป็นช่องแคบอยู่ใน
ระหว่างแผ่นดิน ที่หัวท้ายช่องแคบนี้มีทะเลที่กว้างใหญ่ติดต่อกัน
อยู่ทั้งสองข้าง ตัวอย่างเช่นช่องมะลัคคาที่อยู่ในระหว่าง
แหลมมลายูและสุมาตรา

๔ อ่าว คือทะเลที่เป็นชะวากแล้วเข้าไปในแผ่นดิน บ้าง
ก็ใหญ่ บ้างก็เล็ก มีขนาดต่างๆ กัน อ่าวใหญ่ เช่นอ่าวสยาม
อ่าวเล็ก เช่นอ่าวเกาะหลัก

ภาคที่ ๒

บทที่ ๑ ประเทศ สยาม

๑ ส่วน ของ ทวีป เอเชีย ที่ ประเทศ สยาม ตั้ง อยู่

ถ้าดูแผนที่ทวีปเอเชีย จะเห็นว่าเมืองเราเป็นแหลม
ยื่นออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ทวีปนี้มีประเทศ
ต่างๆ ตั้งอยู่หลายประเทศ คือ ไทย จีน ญี่ปุ่น อินเดีย
พม่า และเปอร์เซีย ฯลฯ ข้างประเทศเช่นอินเดีย และจีนมี

อาณาเขตรั้วกว้างใหญ่กว่าของเราหลายเท่า แต่ไม่มีประเทศ
หนึ่งประเทศใดในทวีปนี้ที่ระบอบการปกครองด้วยพืชผล และประกอบ
ด้วยพื้นที่อันหาปลูกต้นไม้ใหญ่หรือให้ส่งออกงามได้ก็ ยิ่งกว่า
ประเทศเรา

แหลมซึ่งแผ่นดินสยามตั้งอยู่นั้นชื่อว่า “แหลมอินท
จีน” และบางทีก็เรียกกันว่า “แหลมทอง” เพราะมี
ที่ดินที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุต่าง ๆ อันมีค่า บางทีประเทศเรา
จะสมบูรณ์ยิ่งกว่าเมืองอื่นๆ ซึ่งตั้งอยู่ในแหลมนั้นทั้งหมด
ก็เป็นได้

๒ รูป ของ ประเทศ สยาม

ประเทศสยามมีรูปร่างลักษณะขวยคู้หน้า ฝ่ายทิศเหนือ
เป็นกระโหลกมะพร้าว ฝ่ายใต้เป็นทามไม้สำหรับมือถือ หรือ
จะเปรียบอีกอย่างหนึ่งว่าคล้ายขวานก็ได้ คือข้างฝ่ายเหนือ
เป็นหัวขวาน ข้างฝ่ายใต้เป็นทาม

๓ ประเทศ ซึ่ง ตั้ง อยู่ รอบ อาณา เขต สยาม

ประเทศเขมร ญวน และพม่า ซึ่งตั้งอยู่รอบอาณาเขต
ของเราใน ความปกครองของชาติฝรั่งเศสและ
อังกฤษแล้ว แต่ประเทศเรายังคงเป็นเอกราช มิได้ขึ้นแก่
ชาติใด สมกับนามที่เรียกกันว่า “เมืองไทย”

เมืองท่งเกีย (ญวน) ซึ่งอยู่ในฝ่ายทิศตะวันออกและ
เมืองลาวที่อยู่ตามฝั่งซ้ายฝ่ายทิศตะวันออกของแม่น้ำโขง กับทั้ง
เมืองเขมรในทิศใต้ เหล่านี้เป็นของฝรั่งเศสทั้งสิ้น

พ้นจากเขตแดนไทยในทิศเหนือขึ้นไป คือเมืองเงี้ยว
ซึ่งเคยตกเป็นของพม่าคราวหนึ่งแล้ว ก็ยังอยู่ในความ
ปกครองของรัฐบาลอังกฤษ

เมือง พม่า มอญ และเกาะนครซึ่งตั้งอยู่ในฝ่ายทิศ
ตะวันตก ก็เป็นของอังกฤษทั้งสิ้น ฝ่ายทิศใต้ขึ้น คือเมือง
กลันตัน ตรังกานุ ปิระ และปะหัง ก็อยู่ในความปกครองของ
อังกฤษเหมือนกัน

๔ ขนาดของประเทศสยาม

ส่วน ยาว ตั้งแต่เหนือจดใต้ คำนวณได้มาก กว่า
๔๔๐๐๐ เส้น

ถ้า แม้ว่าจะมีผู้เดินไปให้ตลอดทางนี้ เติมน้ำมัน ๖๐๐ เส้น
เกือบ ๓ เดือนครึ่งจึงจะตลอด

ส่วน กว้าง ส่วนกว้างที่สุดของประเทศสยามอยู่ใน
ราว ๒๐๔๐๐ เส้น

ส่วน แคบ ส่วนแคบที่สุดของประเทศสยามอยู่ที่ดิน

คอกตำบลเมืองกระ โดยกว้างประมาณ ๑๖๐๐ เส้น มีผู้
 คิดครั้งหนึ่งแล้วว่าควรจะขุดคลองผ่านที่ตำบลนี้ เพื่อกำน้ำ
 ใหญ่จะไหลลงมากกรุงเทพฯ ได้ โดยไม่ต้องอ้อมทางสิงคโปร์ให้
 เสียเวลา แต่การนั้นไม่สำเร็จสมดังความคิด

๕ พื้นที่ กว้าง ยาว คิด เป็น ตาราง เหลี่ยม

รวมพื้นที่ในอาณาเขตรัฐสยามมากกว่า ๒๔๐๐๐๐ ตาราง
 ไมล์ หรือประมาณ ๔๐๐๐๐๐๐๐ ไร่

ถ้าแม้จะ ยกขึ้นเปรียบเทียบกับ ประเทศอื่น ๆ แล้ว จะ
 เห็นว่า เนื้อที่ประเทศเราเท่ากับอาณาเขตรของประเทศเมืองพม่าพอลิ
 และใหญ่กว่าประเทศอังกฤษเกือบ ๔ เท่า ใหญ่กว่าประเทศ
 ญี่ปุ่นเกือบเท่าตัว ใหญ่กว่าประเทศฝรั่งเศส แต่เล็กกว่า
 ประเทศจีน ๑๕ เท่า

๖ สำนะโน ครว

คนที่อาศัยอยู่ในประเทศสยามรวมทั้งสิ้นเมื่อศก ๒๔๕๕
 มีมากกว่า ๘๐๐๐๐๐๐ คน

บางประเทศเขามีกำหนดทำสำมะโนครัวเป็นครั้งคราว ๆ เช่น
 ในประเทศอังกฤษทำทุก ๆ ๑๐ ปี เมื่อศก ๒๔๕๔ สำนะโน
 ครัวของประเทศอังกฤษมีมากกว่า ๔๕๐๐๐๐๐๐ คน สำนะโน
 ครัวของประเทศพม่าเดียนมีมากกว่า ๑๒๐๐๐๐๐๐ คน ของ

ภูเขาที่ราบและแม่น้ำ

๑๕

ประเทศญี่ปุ่นประมาณ ๕๐๐๐๐๐๐๐ คน และของประเทศจีน
มีมากกว่า ๔๐๐๐๐๐๐๐๐ คน

บทที่ ๒ ภูเขา ที่ราบ และแม่น้ำ

ภูเขา

(๑) ภูเขาฝ่ายทิศเหนือซึ่งกันเป็นพรมแดนอยู่ในระหว่าง
สยามกับพม่า^{นี้} มีชื่อว่า ภูเขาแดนลาว ลูกที่สูงที่สุด
ในภูเขาแนวนี้สูงกว่า ๕๐ เส้น

(๒) เขาแนวหนึ่งชื่อ ถนนธงไชย ย้อยลงมาจาก
ทิศใต้เป็นพรมแดนสยามกับพม่า แล้วต่อกับภูเขาอีกแนว
หนึ่งชื่อว่า เขาตะนาวศรี ยืดยาวมาจนตลอดแหลมมลายู
เป็นแนวเดียวกัน ในภูเขาแนวนี้ยอดเขาที่สูงกว่า ๗๕๐ วา
มีอยู่มาก

(๓) ยังมีเขาอีกแนวหนึ่งชื่อ พนมกองแรก หรือเขา
ดงรัก ตั้งต้นที่เมืองสระบุรี (บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา)
ปลายทวนครจำปาศักดิ์ (บนฝั่งแม่น้ำโขง) ซึ่งอยู่ในทิศ
ตะวันออก

ในแถบวันตกของภูเขาแนวนี้ คือตอนที่อยู่ทางเมือง
สระบุรี มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมหนาแน่นจนแสงแดดส่องไม่ใคร่ถึง

ทำให้พนักินชุ่มชื้น มีไข้ป่าชุกชุมจนปรากฏชื่อว่า เขาตง
พระยาไฟ ครั้นมาบัดนี้เปลี่ยนชื่อเรียกว่า ดงพระยาเย็น

(๔) หมู่เขาซึ่งตั้งอยู่ในทิศตะวันออกของ จันทบุรี มี
ทองคำและพลอยต่าง ๆ มาก เขาตะบาศ ซึ่งเป็นลูกสำคัญ
ในเขาหมู่นี้ สูงกว่า ๒๔ เส้น

(๕) ที่พระบาทและที่บางปลาสร้อยก็ยังมีเขาสูง ๆ
เหมือนกัน

ที่ราบ

ส่วนกลางของประเทศสยามเป็นที่ราบกว้างใหญ่มีเทือก
เขาเตี้ย ๆ กันแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ

(๑) ในเขตรแม่น้ำเจ้าพระยาส่วน ๑

(๒) เขตตะวันตกของแม่น้ำโขงส่วน ๑

(๓) ในระหว่างทะเลกับเมืองนครราชสีมาส่วน ๑

น้ำที่ไหลลงมาจากแผ่นดินสูงในทิศเหนือ แล้วพุ่งลง
มายังที่ราบส่วนใดนั้นแรงมาก จนเกิดเป็นน้ำตกและแก่ง
ตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน ๆ ทำให้เรือขึ้นล่องลำบากมาก

แม่น้ำ

แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำบางปะกง

ภูเขาที่ราบและแม่น้ำ

๑๗

แม่น้ำ จันทรบุรี และแม่น้ำปัตตานี เหล่านี้ เป็นแม่น้ำ

สำคัญของ ประเทศ สยาม

ยังมีแม่น้ำอีกสองสาย ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นแม่น้ำ

ปลายเขตรแดนใต้ คือ แม่น้ำโขงกับแม่น้ำแควลพ

แม่น้ำโขงเป็นปลายเขตรแดนของประเทศเรา กับหัวเมือง
จีนของฝรั่งเศส แม่น้ำแควลพไหลลงเข้ามาเป็นปลายเขตร

แดนของประเทศเรากับพม่าเพียงหนทาง ๓๒๐๐ เส้นเท่านั้น

แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแม่น้ำสำคัญของประเทศ

สยาม เช่นเดียวกับที่แม่น้ำ อะจิระวะคีเป็นแม่น้ำสำคัญของ
ประเทศพม่า หรือแม่น้ำไนล์ เป็นแม่น้ำสำคัญของประเทศ

อียิปต์ เหมือนกัน น้ำในแม่น้ำนี้ไหลลงมาจากเหนือแล้วท่วม
ตลิ่งและไร่นา ปลุกต้นเข้าไถ้งามดี ว่าที่จริงความคึก

สำราญซึ่งมีแก่ประเทศเรา ย่อมอาศัยแม่น้ำเจ้าพระยา หนึ่งส่วน
ถ้าปีใดน้ำน้อย ท่วมไม่ถึงนาแล้ว ต้นเข้าก็เสีย ชาวเรา

ก็พากันไถความลำบากเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่งมาก ระยะทางตั้งแต่
ต้นน้ำตลอดลงไปจนถึงปากน้ำเจ้าพระยา ยาวประมาณ

๒๐๐๐๐ เส้น ถ้าตรวจดูตามแผนที่จะเห็นว่าแม่น้ำเจ้า
พระยาเกิดขึ้นจากแม่น้ำสองสายไหลมาประจบกันคือ

น้ำน่าน ซึ่งไหลมาจากเขาในฝ่ายทิศตะวันตกของเมือง
หลวงพระบาง และ น้ำปิง ที่ไหลลงมาจากเขาฝ่ายทิศเหนือ
ของเมืองเชียงใหม่ ทั้งสองนี้ ถ้าวัดตั้งแต่ต้นจนตกปากน้ำ
เจ้าพระยา จะเห็นว่ามีระยะทางยาวไล่เลี่ยกันคือ ๒๐๐๐๐
เส้น และเพราะไหลลงมาประจบกันที่ปากน้ำโพ จึงเกิด
เป็นแม่น้ำเจ้าพระยาต่อลงมาจนตลอดกรุงเทพฯ ฯ ระยะทาง
จากปากน้ำโพถึงปากน้ำเจ้าพระยายาวประมาณ ๖๐๐๐ เส้น

ต้นของแม่น้ำปิง ที่กล่าว มาแล้วเกิด ขึ้นใกล้อาณาเขต
พม่า แล้วไหลลงมาอีก ๒๘๐๐ เส้นถึงเชียงใหม่ ซึ่ง
เป็นหัวเมืองสำคัญยิ่งในฝ่ายทิศเหนือของประเทศสยาม ครั้น
ต่อลงมาอีกประมาณ ๕๖๐๐ เส้น ถึงแก่วัดอีกสายหนึ่งชื่อ
น้ำวัง ซึ่งไหลมาประจบทางฝั่งซ้าย (แควนี้เกิดที่หมู่
เขาฝ่ายทิศตะวันออกของเมืองเชียงใหม่) ต่อลงมาอีกประมาณ
๘๐๐ เส้น แม่น้ำปิงผ่านเมืองตากซึ่งเป็นหัวเมืองสำคัญเหมือน
กัน ในระหว่างเชียงใหม่กับเมืองตากนี้ ถ้าถึงฤดูแล้ง
เร็วเกินลำดับที่สุด เพราะน้ำลด มีแก่งไหลชันมามาก
ตั้งแต่เมืองตากลงมาถึงปากน้ำโพ หนทางไกลยากกัน
ประมาณ ๔๔๐๐ เส้น ถ้าให้น้ำน้ำเรือกลไฟไปมาในระหว่าง
กรุงเทพฯ ฯ กับเมืองตากได้โดยสะดวก

น้ำ่านไหลลงมาประจบกับน้ำปิงที่ตำบลปากน้ำโพ ต่อ
จากนั้นก็รวมเป็นแม่น้ำเดียวกัน เรียกชื่อว่าแม่น้ำเจ้าพระยา
ซึ่งไหลเรื่อยลงมาตามทิวเขาฝ่ายทิศใต้ ผ่านกรุงเทพ ฯ
และเมืองสมุทรปราการนอกทะเล ถึงแต่ต้นน้ำ่านจนถึง
ปากน้ำเจ้าพระยาตามที่กล่าวมาแล้ว มีระยะทางยาวประมาณ
๒๐๐๐๐ เส้น

มีแม่น้ำอีกสายหนึ่งชื่อ **น้ำยม** เกิดที่เขาทองเหนือ
และไหลลงมา ประจบ กับ น้ำ น่านที่ ตำบล ดัก ปาก น้ำโพ ขึ้นไป
สักหน่อย

พ้นกรุงเทพ ฯ ขึ้นไปประมาณ ๔๘๐๐ เส้น แม่น้ำ
เจ้าพระยาแยกออกไปเป็นแม่น้ำอื่น ๆ อีก แม่น้ำที่แยกออกไป
นี้ก็ไหลลงสู่ทะเลเหมือนกัน จึงเป็นเหตุให้มีที่ดินแห้งอยู่
กลาง ซึ่งเรียกว่า **เกาะระหว่างปากน้ำ** แม่น้ำแยกเหล่านี้
ที่นับว่าเป็นสายใหญ่ที่สุด คือ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำนี้ไหลลงไป
สู่ทะเลทางทิศตะวันตก ของแม่น้ำเจ้าพระยา ปากของ
แม่น้ำทั้งสองนี้ไกลจากกันประมาณ ๘๐๐ เส้น

แม่น้ำท่าจีน และ แม่น้ำแม่กลอง อยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำ
เจ้าพระยา แม่น้ำบางปะกง อยู่ฝั่งซ้าย มีคลองเล็กทะเล
ถึงกันได้ ตลอด

เห็นอกรงเก่าขึ้นไปสักหน่อยมีแนว ๆ หนึ่ง เรียกชื่อว่า
แนวป่าสัก ซึ่งไหลลงมารวมกับแม่น้ำเจ้าพระยา

ที่ปากน้ำเจ้าพระยามีดินทรายหนุนสูงขึ้นมา เรียกว่า
สันดอน ว่าที่จริงแม่น้ำทั้งหลายในประเทศเรานี้ย่อมมีสันดอน
เกิดขึ้นที่ปากน้ำทั้งสิ้น ต่อไปนี้จะว่าถึงเหตุที่ทำให้สันดอน
เกิดขึ้น ดินน้ำทั้งหลายย่อมเกิดที่แผ่นดินสูง แล้วพาดิน
และทรายไหลลงไปตามแผ่นดินต่ำ ครั้นเมื่อลงมาถึงที่ต่ำ
อย่างนี้แล้ว ก็ไหลอ่อนลงจนออกทะเล เมื่อน้ำในแม่น้ำ
ประทะเข้ากับน้ำทะเล ดินทรายก็จมลงหมด เป็นอย่างนี้อยู่
ทั้งหลายเรื่อยไปจนเกิดเป็นสันดอนสูงขึ้นที่ปากน้ำ มีผู้คิดว่า
ควรจะขุดสันดอนที่ปากน้ำเจ้าพระยาให้เป็นร่องลึก เพื่อเรือ
บรรทุกสินค้าใหญ่ ๆ จะได้เข้ามารุงเทพฯ ได้สะดวก ข้าง
ฝ่ายพวกที่ไม่เห็นด้วยในความคิดอันนี้ก็มาก เพราะเชื่อว่า
ถ้าขุดแล้ว น้ำทะเลคงจะไหลบ่าเข้ามาทำให้น้ำในแม่น้ำ
กร่อย ได้รับความเสียหายไม่ได้ เราย่อมทราบอยู่ดีแล้วว่า
เมื่อก่อนจะถึงฤดูฝน น้ำในแม่น้ำน้อย น้ำทะเลหนุนขึ้นมา
ในแม่น้ำจนพ้นกรุงเทพ ฯ ขึ้นไป ทำให้ผู้ที่รับประทานน้ำกร่อย
เกิดความเจ็บไข้ต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เป็นด้วยฝนปีที่แล้วมานี้หนักน้อย
สันดอนที่ปากน้ำเจ้าพระยา ยาวประมาณ ๒๔๐๐ เส้น

ภูเขาที่ราบและแม่น้ำ

๒๑

เวลาน้ำลง สันดอนต่ำกว่าพนน้ำลึก ๓ หรือ ๔ ฟุต เรือ
ใหญ่ ๆ แล่นข้ามไม่ได้ เวลาน้ำขึ้นร่องน้ำลึกประมาณ ๑๑ ฟุต
ขึ้นไปจนถึง ๑๔ ฟุต เพราะเหตุนี้ถ้าเรือใหญ่ ๆ จะเข้ามา
กรุงเทพฯ ก็ต้องรออยู่หน้าสัน เรือซึ่งกินน้ำลึกเกินกว่า
๑๔ ฟุตขึ้นไป จะข้ามสันดอนเข้ามากรุงเทพฯ ไม่ได้เลย

หัวเมืองสำคัญ ๆ ซึ่งตั้งอยู่ตามริมฝั่งทั้งสองของแม่น้ำ
ที่กล่าวมาแล้ว มีรายชื่อจำแนกไว้เป็นพวก ๆ ดังต่อไปนี้

น้ำปิง เชียงใหม่ ลำพูน ตาก กำแพงเพชร

น้ำวัง นครลำปาง เมืองเก็น

น้ำน่าน เมืองน่าน อุดรคัยบุรี พิไชย พิศณุโลก

น้ำยม เมืองแพร่ สวรรคโลก ศุโขทัย

แม่น้ำเจ้าพระยา ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ไชยนาท
อ่างทอง กรุงเก่า บางปิ่น กรุงเทพฯ สมุทรปราการ

แม่น้ำท่าจีน สุพรรณบุรี นครชัยศรี

แควป่าสัก หล่มสัก เพ็ชรบูรณ์ สระบุรี

แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำสายนี้ตั้งต้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
ประมาณ ๖๔๐๐ เส้น ไหลลงมาสู่ทะเลทางทิศตะวันออก

ของปากน้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีระยะทางไกลจากกันประมาณ
๘๐๐ เส้น ที่ปากน้ำมีสันดอน หัวเมืองสำคัญซึ่งตั้งอยู่

บนฝั่งน้ำนั้นคือ

๑ ฉะเชิงเทรา ไกลจากปากน้ำบางปะกงประมาณ
๑๒๐๐ เส้น

๒ ปราจีนบุรี ถัดฉะเชิงเทราขึ้นไป ๑๒๐๐ เส้น

๓ กระบี่บุรี ถัดปราจีนบุรีขึ้นไปอีก ๑๒๐๐ เส้น แม่
น้ำบางปะกงมีประโยชน์แก่การ ทำนาในที่ต่ำล้นเป็นอันมาก
แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำสายนี้ถึงต้นที่เขตร แกนสูง

คือที่ภูเขาตะนาวศรี ยาวประมาณ ๘๖๐๐ เส้น และไหล
ลงสู่ทะเลทางทิศตะวันตกของปากน้ำเจ้าพระยา ระยะทาง
ไกลจากกันประมาณ ๑๖๐๐ เส้น มีสันดอนที่ปากน้ำอย่าง
แม่น้ำอื่น ๆ เหมือนกัน หัวเมืองสำคัญซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งน้ำคือ

๑ ราชบุรี ไกลจากปากน้ำแม่กลองประมาณ ๘๐๐ เส้น

๒ กาญจนบุรี พ้นราชบุรีขึ้นไปประมาณ ๒๐๐๐ เส้น

แม่น้ำจันทบุรี ถึงต้นที่ภูเขาจันทบุรี แล้วไหล
ทอดลงมาประมาณ ๑๖๐๐ เส้น จึงถึงทะเล ที่ปากน้ำมี
สันดอน หัวเมืองเอกบนฝั่งแม่น้ำนี้มีแต่ จันทบุรี เมืองเดียว
เท่านั้น ซึ่งตั้งอยู่พ้นจากปากน้ำจันทบุรีขึ้นไปประมาณ ๔๐๐ เส้น

แม่น้ำเพชรบุรี ถึงต้นที่ภูเขาตะนาวศรี แล้วไหล
ทอดลงมาประมาณ ๓๐๐๐ เส้นจึงถึงทะเล หัวเมืองเอก

อ่าวสยามฝั่งทะเลเมืองท่าและเกาะ

๒๓

ของแม่น้ำก็มีแต่ เพ็ชรบุรี ซึ่งตั้งอยู่ไกลจากปากน้ำเพชรบุรี
ขึ้นไปประมาณ ๔๐๐ เส้นเท่านั้น

แม่น้ำปัตตานี ยาวประมาณ ๓๒๐๐ เส้น เมือง
ปัตตานี ตั้งอยู่ที่ปากน้ำ

แม่น้ำมูล เกิดจากภูเขาทางทิศเหนือของนครราชสีมา
แล้วไหลลงไปสู่มหาสมุทร เมืองสำคัญที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำมูล
คือเมือง อุบล

บทที่ ๓ อ่าวสยาม ฝั่งทะเล เมืองท่า และเกาะ ฝั่งทะเล

ชายทะเลของ ประเทศสยาม มักเป็นที่ราบและลุ่มแทบทุก
แห่ง กับทั้งไม่มีใครมีท่าเรือที่ ใด ๆ ด้วย ถ้าแม้ว่าจะแล่นเรือไป
ตามริมฝั่งได้ตลอด จะเห็นมีเขาอยู่ระหว่างเกาะเสม็ดกับ
บางปลาสร้อย และระหว่างเพชรบุรีกับเมืองชุมพรเท่านั้น
นอกนี้เห็นแต่เป็นที่ลุ่มและเป็นป่าเขียวตลอดไปทุกแห่ง

เมืองท่า

เมืองท่าของประเทศสยามตั้งอยู่ที่ปากน้ำทั้งสิ้น คือ
แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แม่น้ำกลอง และบางปะกง แต่เรือ

สินค้าเข้าออกยาก เพราะมีสันคอกขวางอยู่ที่ปากน้ำตามที่ได้
เวียนมาแล้วในบทก่อน

ท่าเรือที่อ่างศิลาและที่เกาะสีชังทั้งสองนี้ เป็นที่
เรือกำปั่นในกรุงเทพ ฯ ออกไปบรรทุกสินค้าได้โดยสะดวก
กำปั่นออกไปบรรทุกสินค้าที่อ่างศิลาในฤดูแล้ง เพราะเป็นฤดู
ที่ลมพัดมา แต่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ถ้าในฤดูฝนต้อง
ย้ายไปบรรทุกที่เกาะสีชัง เพราะเป็นเวลาที่ลมพัดมาทาง
ตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้คลื่นที่อ่างศิลาจุกขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีอีกแห่งหนึ่ง คือที่เมืองจันทบุรีซึ่งตั้ง
อยู่ในแม่น้ำจันทบุรี แต่เรือสินค้าจะเข้าไปสู่ท่าเรือนี้ได้ ยาก
เหมือนกัน เพราะมีสันคอกขวางหน้าอยู่ที่ปากน้ำ

ส่วนท่าที่ใช้บรรทุกสินค้า ตามฝั่งตะวันตกของอ่าวสยาม
ในฤดูแล้ง เมื่อลมพัดมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ บางที
ก็ต้องหยุดการบรรทุก เพราะคลื่นกระแทกแรงมาก แต่
ถ้าเกิดก่อกำแพงกันน้ำขึ้นเช่นที่เมืองสงขลา เมื่อสงขลา
ก็จะเป็นเมืองท่าอันดีที่จะใช้บรรทุกได้ ตลอดปีไม่ว่าฤดูไหน

ส่วนลึกของอ่าวสยาม

ถึงแม้ว่าอ่าวสยามเป็นคอกว้างใหญ่ก็จริงอยู่ แต่ดิน
มากส่วนกลางลึกไม่เกิน ๖๐ วา และตามริมฝั่งก็ไม่เกิน

อากาศ แร่ พืช และสัตว์ของประเทศสยาม ๒๕

กว่า ๑๐ ไร่ เพราะเหตุเช่นนี้เรือกำปั่นใหญ่ ๆ จึงไม่กล้า
แล่นลียบฝั่งนี้ เพราะกลัวจะไปโดนหินโสโครกเข้า

เกาะ

เกาะทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในอ่าวนี้ ล้วนเป็นเกาะเล็กทั้งนั้น
เกาะที่สำคัญยิ่งนั้นคือ เกาะสีชัง ซึ่งเป็นที่สำหรับเรือกำปั่น
ใหญ่มาจอดพักในฤดูที่ลมพัดมาแต่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทาง
ฝั่งทะเลในทิศตะวันตกของแหลมมลายู มีเกาะใหญ่อยู่เกาะหนึ่ง
ซึ่งมีคนมาอาศัยอยู่เป็นอันมาก เกาะนี้เป็นที่คงของเมือง
ภูเก็ต คนในเกาะนี้และในหัวเมืองที่ข้างเคียงทำการค้าขาย
กับเกาะนี้มาก (ปิ่น)

บทที่ ๔ อากาศ แร่ พืช และสัตว์ของประเทศสยาม

อากาศ

เมืองเรานี้มีฤดูสำคัญอยู่สองฤดู คือ ฤดูฝน และ
ฤดูแล้ง ฤดูทั้งสองนี้เกิดขึ้นจากกระแสลมสองอย่าง ทั้ง
จะได้อธิบายต่อไปนี้

ฤดูฝน ตั้งต้นเมื่อลมพัดมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
ลมนี้ได้พัดข้ามมาจากมหาสมุทรอินเดียและอ่าวสยาม เพราะ

เหตุฉะนั้นจึงหอยเอาไอน้ำมามาก ไอน้ำนี้เมื่อถูกลมหอย
มาถึงแผ่นดินก็กลายเป็นฝนตกลงมาที่พื้นแผ่นดิน ฤดูนี้
มักตั้งต้นในเดือนพฤษภาคม แล้วต่อไปจนถึงเดือนกันยายน
หรือตุลาคม แต่บางทีฝนก็ตกลงไปกว่ากำหนดนี้บ้าง ฟ้าฝน
ซึ่งตกในประเทศสยามในปีหนึ่ง ๆ คึกตามรายเฉลี่ยไม่เกิน
กว่า ๗๐ หรือ ๘๐ นิ้ว คือหมายความว่าเมื่อฝนตกลงมา
ในประเทศเราแล้ว ถ้าไม่ซึมลงไปใต้ดินหรือเป็นไอขึ้นไปเสีย
บนอากาศ ก็คงจะท่วมพื้นดินประมาณเจ็ดสิบแปดสิบนิ้วหรือ
หนึ่งวา ถ้าจะจำแนกรายเฉลี่ยออกเป็นจังหวัด ๆ แล้ว ใน
ย่านใต้แถบมณฑลจันทบุรี ฝนตกในปีหนึ่งไม่น้อยกว่า ๑๐๐
นิ้วเท่าใดนัก ในย่านเหนืออยู่ในราว ๖๐ นิ้ว และในย่าน
กรุงเทพ ฯ ในราว ๕๐ นิ้ว การที่บ้านเมืองเราอุดมไปด้วย
เขื่อน ก็อาศัยฝนเป็นต้นตั้ง ถ้าปีไหนฝนตกมากทั่วถึง
กัน เข้าในนาที่ขึ้นของงามก็ ถ้าปีไหนฝนตกน้อย ปีนั้นชาว
เราขมอดอดคัก เพราะทำนาได้น้อย

ฤดูแล้ง ตั้งต้นในเดือนตุลาคมตลอดไปจนถึงเดือน
เมษายน ในฤดูนี้ลมพัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แต่
เมื่อก่อนที่จะมาถึงประเทศเรานี้ได้พัดข้ามแผ่นดินจีนมาหลายร้อย
ไมล์แล้ว เพราะเหตุฉะนั้นเมื่อมาถึงประเทศเราเข้า ไอน้ำ

ซึ่งลมหอยมาด้วยจึงหมดไปเสีย ฝนในประเทศเราจึงไม่มี

เมืองเรามีอากาศร้อนมาก ทั้งนี้รู้ได้เพราะในเวลา
กลางวันปรอทในร่มมักขึ้นถึง ๘๐ องศา (ฟาห์เรนไฮต์) แทบ
ทุกวัน ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่วร้อนเท่ากับประเทศอินเดียและ
แอฟริกา เพราะในเมืองนั้น ๆ บางแห่งปรอทขึ้นถึง ๑๑๐ หรือ
๑๒๕ องศาก็มี

ในกรุงเทพฯ แต่เดิมมาอากาศในฤดูแล้งอย่างร้อนที่สุด
ก็เพียง ๘๗ องศาเท่านั้น แต่ในเวลานี้ปรอทขึ้นถึง ๑๐๕
หรือ ๑๐๖ องศาก็มี ส่วนอากาศเย็นในฤดูหนาวปรอทลง
อย่างต่ำที่สุดก็เพียง ๕๔ องศา แต่ไหน ๆ มาแล้วความรอน
ที่ขึ้นสูงผิดแปลกไปจากเดิมเช่นนั้น ยังไม่มีใครทราบแน่ว่า
เป็นเพราะเหตุอะไร แต่มีผู้เดาว่าบางทีจะเป็นเพราะเหตุ
ที่ผู้คนเขี่ยกเสียดยักเยียดขึ้น ใช้มือขุดในการก่อสร้างแทน
ไม้และจากมากขึ้น หรือจะเป็นเพราะระบายน้ำในหนองบึง
และบ่อที่อยู่ข้างเคียงให้ไหลออกกลายเป็นแผ่นดินแห้งไปก็ได้

แรมต่าง ๆ

ประเทศสยามอุดมไปด้วยแรมต่าง ๆ แต่ในขณะนี้
เรายังไม่สามารถจะรู้ได้ทั่วทุกคำยลได้ เพราะทางไปมา
ยังไม่สะดวก จึงเป็นที่ขัดขวางในการจะขนเครื่องมือและขน

แล้วไหลลงไปมา

แร่สำคัญที่สุดซึ่งมีอยู่ในประเทศเรา^{นี้}คือ ทองคำ ดีบุก พลวง ตะกั่ว เหล็ก ทองแดง และถ่านหิน อย่างที่อังกฤษเรียกว่า “ลิกไนต์” (ถ่านหินเกิดขึ้นด้วยไอน้ำ ซึ่งต้มจนกันอยู่ใต้ดินหลายพันปี แต่ชนิดที่เรียกว่าลิกไนต์^{นี้}ยังหากลายเป็นถ่านหินที่เคี้ยวไม่^{ได้} คือยังเย็นไม่อยู่ข้าง) กับยังมีพลอยต่าง ๆ คือ หิน และทับทิม เป็นต้น

ทองคำ ที่มีใช้ มาแต่โบราณ^{นี้} คือทองที่ขุดมาแต่^{ที่}บ่อเมืองกำเหน็ดพุด^{นี้} ซึ่งเป็นทองเนื้ออย่างดีที่สุด กับยังมีทองนอกแห่งละเล็กแห่งละน้อยทั่วประเทศสยาม วิธีที่จะ^{ได้}ทองนั้นหาได้^{โดย}กวร่อนตาม^{ที่}พื้นดินไต่^{น้ำ}นำและริมตลิ่ง ทำบลซึ่งร่อนได้มากคือ ทลพบุรี ที่บ่อเมืองกระบินทรบุรี ไซเครื่องจักรร่อนไต่อยู่คราวหนึ่ง แล้วก็เลิกไปเสีย

ดีบุก เป็นแร่สำคัญยิ่งกว่าแร่ทั้งปวงในประเทศสยาม มีอยู่ตามฝั่งทั้งสองของแหลมมลายู คือในมณฑลภูเก็ต ตาก^{นี้} ชุมพร และนครศรีธรรมราช แต่ไม่มีที่ابلไถ^{ที่}จะอดมากกว่าที่เมืองภูเก็ตและที่เมืองระนอง พวกที่ขุดแร่^{นี้}มี^๕เงินเป็นพัน เขาใช้วิธีร่อนอย่างเดียวกันกับร่อนทองที่ไต่ กล่าว^{ว่า}มาแล้วข้างต้น คือร่อนไต่ ไคลนละลายไป เหลือแต่ดีบุก^๕กับดีบุกเรียกว่าเหมือง

หอสมุดแห่งชาติ

อากาศแร่พืชและสัตว์ของประเทศสยาม ๒๘

ที่ศรีสวัสดิ์ในมณฑลราชบุรี ในเวลานี้ก็มีการทำเหมือง
ก็ขุดอยู่แห่งหนึ่งเหมือนกัน

พลวง ตะกั่ว เหล็ก มีอยู่หลายตำบล แต่ย้ง
หาได้ขุดลงกันมากมายไม่

ทองแดง เมื่อหลายปีมาแล้วพวกเกณมารัดคิลงทุน
ขุดแร่ทองแดงที่อำเภอนครจินท์ในมณฑลนครราชสีมา ใกล้
กับทางรถไฟ แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จต้องเลิกไป

ถ่านหิน ในเมืองเรายังไม่ได้ขุดพบถ่านหินที่ดี ๆ
พบแต่ชนิดเลว ๆ ซึ่งเรียกว่าลิกไนต์ ที่บ้านคอนในมณฑลชุมพร
แห่งหนึ่ง และที่เมืองกระบี่ในมณฑลภูเก็ตก็อีกแห่งหนึ่ง ถ่าน
หินที่เมืองกระบี่นี้ มีผู้ไต่ลงทุนตรวจจักที่จะขุดจะทำมาหลายปี
แล้ว มีถ่านอยู่มากจริง แต่เป็นชนิดไม่ใคร่จะดี น่ากลัว
จะไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะมีผู้ไต่พบชนิดที่ดีกว่านี้ที่ราวัง
ในคอนแหล่มมลายูของอังกฤษแล้ว

ทับทิม มีที่เมืองจันทบุรี แต่เป็นชนิดอย่างกลาง
โดยมาก

พืช

ได้กล่าวมาแล้วในบทต้น ๆ ว่า เมืองเรานี้มีเนื้อดิน
ที่ทั่วทุกแห่ง จึงเป็นเหตุให้บริบูรณ์ด้วยพืชผลอันไม่ ใหญ่

น้อยเหมือนอย่างในเมืองอินทียและพม่า ซึ่งเป็นประเทศร้อน
เหมือนกัน

เมืองเวียง มีเนื้อที่เป็นป่าอยู่อีกมาก ที่ยังไม่มีผู้ใด
ไถ่ไปตรวจดู ต้นไม้ในป่าซึ่งนี้ว่ามีราคาคือ ต้นสัก
ไม้มะเกลือ ไม้แดง ไม้เคี่ยม ไม้จันทน์ ฯลฯ นอก
จากนี้เรายังได้ยางไม้สำหรับทำ “ริบเบอร์” จากต้นไม้อื่น ๆ
อีกหลายชนิด

ตามชายทะเลและริมคลองทั้งสองของแม่น้ำ ล้วนแล้ว
ไปด้วย ต้นมะพร้าว ตาล หมาก และ ต้นจาก ขึ้นอยู่เรียงรายไป
แต่ไร่กล้วยไร่่อ้อยและสวนผลไม้ นั้นมักมีอยู่ในแขวงกรุงเทพ ฯ
๕๕
เป็นพัน

ต้นไม้ที่มีผลเป็นราคาคือ ทุเรียน มังคุด มะม่วง
มะปราง น้อยหน่า เงาะ ลิ้นจี่ สับปะรด และ ส้ม ต่าง ๆ ฯลฯ
ต้นพริกไทย มีที่เมืองจันทร์บุรีมาก

เขา เป็นพืชอันสำคัญอย่างยิ่งของประเทศสยาม เขา
ปลูกกันตามที่ราบซึ่งน้ำท่วมถึง ในเวลานี้รัฐบาลกำลังริัก
การที่จะระบายน้ำเข้านาอยู่ ถ้าการนี้สำเร็จแล้วคงจะได้
เข้าทวชนอีกหลายส่วนเป็นแน่ นอกจากนี้ยังมีไม้คอกงาม ๆ
และที่แปลกปลากมีกลิ่นหอมอีกหลายชนิด

สัตว์

สัตว์ซึ่งมีอยู่ในประเทศ สยามมักเป็นชนิดเดียวกับที่มีในประเทศอินเดียแทบทั้งนั้น สัตว์สำคัญคือ ช้าง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ป่าซุงในทิศเหนือเป็นอันมาก วิธีใช้ช้างเขาหักไม้ทั้งคซุงที่โค่นไว้ ในป่าลงไปกองไว้ ตามริมลำธาร แล้วจึงลงน้ำอีกทีหนึ่ง จะไถลอยผ่านแก่งใหญ่ห้อยไปจนถึงแม่น้ำใหญ่ นอกจากนี้กรมทหารก็ได้ใช้ชนเสียบึงและสิ่งของเครื่องใช้ในการทัพ

ตามป่าสูง ๆ มี เลื่อยลายดลัดบ เลื่อยลายพาดกลอน เลื่อยปลา ชมด แรด เม่น ชะนี และกวาง ฯลฯ

ในป่าแถบแหลมมลายูมี วัวกระทิง หมี และลิง ค่าง ๆ เป็นอันมาก

โคกระบือมี ประโยชน์ในการทำนา ของ เมืองเรามากที่สุด มาไทย มีผู้ผสมสำหรับใช้อยู่ทั่วทุกแห่ง

ในแม่น้ำมี วัวเข้และเตมไปด้วยปลาเล็กใหญ่หลายพันธุ์อย่าง มีสัตว์ ไต่และเลื้อย แมลง และนก เหลือที่จะนับคณนา

งู ชุมมาก ที่ได้พบแล้วมีประมาณ ๖๐ อย่าง แต่ชนิดที่หายากไม่มีใครจะได้พบเห็นคงจะยังมีอยู่อีกหลายอย่าง ชนิดที่มีพิษสามารถจะกัดคนเป็นอันตรายได้ มีอยู่ประมาณ แปดเก้าอย่างเท่านั้น

บทที่ ๕ ลินค้ำ และการค้าขาย

ในประเทศสยามมีประเภทการค้าเลียงซีฟอย่างสำคัญอยู่
สามอย่างคือ

๑ ทำนา ตามที่ราบอันกว้างใหญ่ซึ่งอยู่ในจังหวัด
กลางของประเทศสยาม คนหาเลียงซีฟในทางทำนาเป็นพื้น

(การหาเลียงซีฟในทางนี้ต้องจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพราะ
เหตุว่าเขาเบนสินค้ำใหญ่ของเรา เราได้ส่งออกไปขายตามต่าง
ประเทศได้เงินปีละมาก ๆ ถ้าหากว่าการระบายน้ำเข้านา
ซึ่งรัฐบาลกำลังคิดจัดอยู่นี้สำเร็จแล้ว การทำนาก็คงจะ
ได้ผลยิ่งขึ้นกว่านี้อีกหลายเท่า)

๒ ทำป่าไม้ ขอนสัก การทำป่าไม้นี้ก็เช่นทาง
ทำมาหากินอันใหญ่ยิ่งของหัวเมืองฝ่ายเหนือแห่ง ประเทศสยาม
เหมือนกัน

(ไม้สักที่เราได้ ตัดส่งออกไปขายต่างประเทศปีที่แล้ว ๆ
ไปนั้นมากเหลือที่จะนับพรรณา แต่ชิ้นตั้นเล็ก ๆ ก็เคยได้
โค่นขาย แล้วก็ได้ปลูกลูกตั้นใหม่แทนที่ลงไว้สำหรับใช้ใน
เวลาข้างหน้าต่อไป เพราะไม่มีกฎหมายที่จะป้องกันอันใด
แต่บัดนี้รัฐบาลเห็นว่า ถ้าขึ้นปล่อยให้ ราษฎรทำอย่างนี้ต่อไป

แล้ว ในที่สุดป่าไม้ของประเทศสยามคงสิ้นสูญหมดไปวันหนึ่ง
เป็นแน่ ด้วยเหตุนี้จึงออกพระราชบัญญัติห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใด
โค่นไม้ในป่าซึ่งมีขนาดต่ำกว่า ๔ กาลงมา เคี้ยวนี้ กรม
ป่าไม้ก็ได้ตั้งขึ้นแล้ว เพื่อสำหรับจะได้ ออกข้อบังคับ และคก
จัดการ ดูแลป่าไม้ทั่วทุกแห่งให้เจริญขึ้นในภายหน้า นี่เป็นที่
ทำให้เห็นได้ว่า ป่าไม้คงจะเจริญยิ่งขึ้นเป็นแน่ และใน
สอง สามปีรัฐบาลคงจะได้ผลโดยได้ รับเงินภาษีซึ่งทวียิ่งขึ้นกว่า
เคี้ยวนี้อีกหลายเท่า)

๓ ทำเหมืองดีบุก การทำ มาหา ถิน อย่างนี้มีอยู่
ในหัวเมืองฝ่ายใต้ของประเทศสยาม คือแหลมมลายู

(แหลมมลายู เป็นที่ซึ่งอุดม ด้วย ดีบุกยิ่งกว่าตำบลอื่น ๆ
ในโลก แต่ใน บัดนี้ ยังทำไม่ได้เต็มที่ เมื่อใดรถไฟ
สายใต้ได้ทำเสร็จตลอดแล้ว เมื่อนั้นโลกจะอุดมด้วยดีบุก
ซึ่งส่งไป จากแหลม มลายู และรัฐบาลสยามก็จะได้ รับเงิน
ค่าภาษีดีบุกยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนอีกหลายเท่า)

การค้าขาย

ประเทศสยาม ทำการค้าขายกับประเทศอื่น ๆ โดยทาง
ทะเลเป็นพื้น

(ถึง การค้าขายในทางบก ก็มีบ้างเหมือนกัน คือ ส่งสินค้าไปขาย เมืองพม่า และ เมืองยูนนาน ด้วย พาหนะ ม้า วัว, ควาย และ ช้าง เช่น

(๑) ในระหว่างระแวงกับมรแห่ง มีพ่อค้าบรรทุกสินค้า ขนสัตว์ สัตว์ ไป มาอยู่ เป็น นิกย

(๒) หัวเมืองฝ่ายเหนือทำการค้าขาย กับเมืองยูนนาน ซึ่งเป็นเมือง อุดม ยิ่งในฝ่าย ทิศใต้ ของ ประเทศ จีน

(๓) แต่ก่อนมีผู้บรรทุกสินค้าขึ้นลง ด้วยกำลังสัตว์ พาหนะอยู่ในระหว่างกรุงเทพฯ กับ นครราชสีมามีได้ขาด ครั้นเกือบได้พากันบรรทุกรถไฟแล้ว ถ้า มีทางรถไฟขึ้นตามหัวเมืองฝ่ายเหนือ ทั่วทุก แห่ง การ ส่ง สินค้า จะง่าย ภายขึ้น และที่ใช้ สัตว์ พาหนะ เช่น กำลัง นม ก็คง จะสิ้น สูญไป)

สินค้าขาออก ศก ๒๔๕๕

ต่อไปนี้คือ ราย ชื่อ สินค้าสำคัญ ซึ่ง ประเทศ สยาม ได้ขายให้แก่ต่างประเทศใน ศก ๒๔๕๕

(๑) ข้าว

(๒) ไม้สัก (และไม้อื่นๆ อีกหลายอย่าง เช่น ไม้หอมต่างๆ ไม้มะเกลือ ไม้เคี่ยม ไม้ฝาง ไม้ประดู่)

- (๓) ห้างต่างๆ โค เขาต่างๆ และงาช้าง
- (๔) ปลาต่างๆ (เช่น ปลาเค็ม หอยแมลงภู่แห้ง, ปลาทุเค็ม ปลาแห้ง ฯลฯ)
- (๕) ผ้าไหมต่างๆ และไหมดิบ
- (๖) พริกไทย
- (๗) กับสินค้าอื่นๆ อีกหลายชนิด แต่สินค้าเหล่านี้หาได้ส่งออกไปมาก ๆ เหมือนสินค้าสำคัญที่กล่าวมาแล้วข้างบนนี้ไม่

รวมเงินค่าสินค้าขาออกทั้งสิ้นใน ศก ๒๔๕๕ นี้ เป็นเงิน ๘๒๐๐๐๐๐๐ บาท เงินจำนวนนี้เป็นเงินที่ประเทศสยามได้รับจากประเทศอื่นๆ

สินค้าเหล่านี้ได้ส่งไปเมืองสิงคโปร์และฮ่องกง (ซึ่งเป็นท่าเรือของอังกฤษ) โดยมาก แล้วเมืองทั้งสองนี้ก็จัดส่งต่อไปยังประเทศอื่นๆ อีกเหมือนกัน

ต่อไปนี้เป็นขานูซีเมืองที่ประเทศสยามทำการค้าขายติดต่อกันอยู่ด้วย และบอกจำนวนเงินที่ประเทศสยามค้าขายได้ใน ศก ๒๔๕๕

เลขที่	เมือง ที่รับซื้อ สินค้า	ราคาสินค้าในศก ๒๔๕๕
๑	สิงคโปร์	๓๗๐๐๐๐๐๐ บาท
๒	ฮ่องกง	๒๕๐๐๐๐๐๐ ,,
๓	ประเทศ ต่าง ๆ ในทวีปยุโรป (เช่น อังกฤษ เยอรมัน เป็นต้น)	๑๔๐๐๐๐๐๐ ,,
๔	ประเทศ อินเดีย	๒๐๐๐๐๐๐๐ ,,
๕	เมืองอื่น ๆ (๓๒ เมือง) เช่น ไซ่ง่อน จีน ฯลฯ	๔๐๐๐๐๐๐๐ ,,
	รวมทั้งสิ้น	๘๒๐๐๐๐๐๐ บาท

๑ เข้า สินค้าขาออกอย่างสำคัญที่สุดคือข้าว ราคาข้าวที่ส่งออกไปต่างประเทศใน ศก ๒๔๕๕ นี้ มากกว่าราคาสินค้าทั้งหลาย (รวมกัน) ประมาณ ๔ เท่า

ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่าราคา สินค้าขาออกทั้งสิ้นใน ศก ๒๔๕๕ คิดเป็นเงิน ๘๒๐๐๐๐๐๐ บาท แต่ที่ขายเข้าได้ถึง ๖๕๐๐๐๐๐๐ บาท อีก ๑๗๐๐๐๐๐๐ บาท จึงเป็น ราคา ของ สินค้าอื่น รวมหมด ด้วยกันเท่านั้น ก็ย่อมแล

เห็นได้แล้วว่า เข้าเป็นสินค้าออกซึ่งได้ราคา มากกว่า สิ่ง
อื่น ๆ ทั้งสิ้น แต่เมื่อรัฐบาลคิดระบายนำเข้ามาให้บริบูรณ์ก็
และจัดสร้างทางบกทางเรือให้เดินที่ไปมาได้สะดวกแล้ว คง
จะได้เข้ามากขึ้นกว่า ทุกวันนี้ อีกหลายเท่า

สิงคโปร์และฮ่องกงเป็นเมืองที่รับซื้อเข้าไปจาก ประเทศ
สยาม มากกว่าที่อื่น (ให้จำไว้ว่า สิงคโปร์และฮ่องกงก็ได้
ส่งเข้าที่รับจากเราออกไปขายประเทศอื่นๆ อีกต่อหนึ่งเหมือนกัน
คือส่งไปเมืองจีนและยุโรปเป็นต้น)

๒ ไม้สัก สินค้าสำคัญนอกจากข้าวก็คือไม้สัก ซึ่ง
เป็นไม้ทนทานและมีราคาแพง ไม้ที่ส่งมาจากเมืองเหนือ
นั้นส่งไปขายในทวีปยุโรป คือเมืองอังกฤษเป็นต้น และ
อินเดีย รวมสินค้าไม้สักและไม้อื่น ๆ ที่ส่งออกไปต่างประเทศ
ใน ค.ศ. ๒๔๕๕ คิดเป็นเงิน มากกว่า ๖๐๐๐๐๐๐ บาท

๓ หนังและเขาโค ที่ส่งออกไปรวมทั้งสิ้น คิด
เป็นเงิน ๓๐๐๐๐๐๐ บาท

๔ สินค้าปลา ส่งออกไปเมืองจีนและเมืองชาวแขก
ทั้งสิ้น เมื่อ ค.ศ. ๒๔๕๕ รวมทั้งหมดได้เงินมากกว่า
๒๐๐๐๐๐๐ บาท

๕ แพรดำ และไหมดิบ ที่ส่งออกไปขายต่างประเทศ
ใน ค.ศ. ๒๔๕๕ เป็นราคาเงินกว่า ๑๐๐๐๐๐๐ บาท

๖ พริกไทย ที่ปลูกในเมืองจันทร์บุรี ส่งออกไปขาย
รวมทั้งสิ้นคิดเป็นเงินเกือบ ๙๐๐๐๐๐ บาท

ต่อไปนี้เป็นขบวนการสินค้าซึ่งประเทศสยามได้ส่งออกไปขาย
ต่างประเทศใน ค.ศ. ๒๔๕๕

เลข ที่	ชื่อ สิ่งของ	ราคาคิดเป็นจำนวนบาท	รวม
๑	ข้าว	มากกว่า ๖๕๐๐๐๐๐๐	๖๕๐๐๐๐๐๐
๒	(ก) ไม้สัก	มากกว่า ๕๕๐๐๐๐๐	} มากกว่า ๖๐๐๐๐๐๐
	(ข) ไม้อื่น ๆ	มากกว่า ๖๐๐๐๐๐	
๓	(ก) หินงและหิน		
	โค กระบือ	มากกว่า ๒๒๕๐๐๐๐	} ประมาณ ๓๐๐๐๐๐๐
	(ข) โค	มากกว่า ๓๖๐๐๐๐	
	(ค) เขากต่าง ๆ	ประมาณ ๒๐๐๐๐๐	
	(ง) งาช้าง	มากกว่า ๓๐๐๐๐๐	
๔	ปลาต่าง ๆ	มากกว่า ๒๐๐๐๐๐๐	มากกว่า ๒๐๐๐๐๐๐

สินค้า และการ ค้าขาย

๓๘

เลข ที่	ชื่อ สิ่งของ	ราคาคิดเป็นจำนวนบาท	รวม
๕	(ก) แพร	ประมาณ ๗๐๐๐๐๐	มากกว่า ๑๐๐๐๐๐๐
	(ข) ไหมดิบ	มากกว่า ๓๕๐๐๐๐	
๖	พริกไทย	ประมาณ ๘๐๐๐๐๐	ประมาณ ๘๐๐๐๐๐
๗	สินค้าเบ็ดเตล็ด เช่นผลไม้ต่างๆ ยาง เกลือ, ฝ้ายดิบ ฯลฯ	ประมาณ ๔๑๐๐๐๐๐	ประมาณ ๔๑๐๐๐๐๐
	รวม		๘๒๐๐๐๐๐๐

สินค้า ขาเข้า ศก ๒๔๕๕

สินค้า ต่างๆ ซึ่ง ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม เมื่อ
ศก ๒๔๕๕ รวมทั้งสันคิกเป็นเงินกว่า ๗๐๐๐๐๐๐๐ บาท

สิ่งที่รักเป็นสินค้า สำคัญยิ่งนั้นคือ เครื่องหุงต้มซึ่ง
ทำด้วยฝ้าย ขนแกะ และไหม รวมทั้งสันคิกเป็นราคา
ประมาณ ๒๒๐๐๐๐๐๐ บาท

ต่อไปนี้ คือยานุชีสินค้า ที่สำคัญๆ ซึ่ง ส่งเข้ามาขาย
ในประเทศ สยามเมื่อ ศก ๒๔๕๕

เลข ที่	รายชื่อ สินค้า	ราคาคิดเป็นจำนวนบาท
๑	เครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ (ซึ่งทำด้วย ผ้าไหม ชนแกะ ฯลฯ)	ประมาณ ๒๒๐๐๐๐๐๐
๒	เครื่องเหล็ก เครื่องจักร เครื่อง ยนต์ และเครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ กับ แร่ต่าง ๆ มีเหล็กกล้าเป็นต้น	มากกว่า ๙๕๐๐๐๐๐
๓	สิ่งของเครื่องอาหารต่าง ๆ เช่น กับผลไม้ ปลา ใบชา ฯลฯ	มากกว่า ๘๐๐๐๐๐๐
๔	เหรียญทอง เหรียญเงิน และทองใบ	ประมาณ ๔๐๐๐๐๐๐
๕	น้ำมันก๊าส และน้ำมันอื่น ๆ	มากกว่า ๓๖๐๐๐๐๐
๖	น้ำตาล	มากกว่า ๓๕๐๐๐๐๐
๗	ฝิ่น	มากกว่า ๓๐๐๐๐๐๐
๘	กระสอบป่าน (สำหรับบรรจุข้าวสาร ส่งนอก)	มากกว่า ๒๐๐๐๐๐๐
๙	สุราต่าง ๆ	มากกว่า ๑๖๐๐๐๐๐

สินค้าและการค้าขาย

๔๑

เลข ที่	รายชื่อ สินค้า	ราคาคิดเป็นจำนวนบาท
๑๐	สินค้าเบ็ดเตล็ด เช่น เพ็ชร์ พลอย เครื่องประดับ เครื่องโต๊ะ เก้าอี้, เครื่องแต่งบ้าน บุหรี่ เครื่องยา รักษาโรค เครื่องแก้ว ถ้วยชาม, กระต่ายและหนังสือต่าง ๆ รถ และเครื่องรถ ไม้ขีดไฟ เสื้อต่าง ๆ ฯลฯ	ประมาณ ๓๔๘๐๐๐๐๐
	รวม	มากกว่า ๗๐๐๐๐๐๐๐

ถ้านักเรียนอ่าน ตรวจดู ตามขานูชีต่อไปนี้แล้ว จะเห็น
ได้ว่า ประเทศ อังกฤษ และประเทศจีน ได้ส่ง สินค้า เข้ามาใน
ประเทศ สยาม มากกว่า สินค้า ที่ส่ง เข้ามา จากเมืองอื่น ๆ รวม
หมด ด้วย กัน อื่นๆ ควรจะทราบไว้ ด้วย ว่า สินค้า ที่เมือง
สิงคโปร์ และฮ่องกง ส่ง เข้ามา นั้น ย่อมได้ รับ ช่วง มา จาก
เมืองต่าง ๆ ทอดหนึ่งแล้ว ต่อไปนี้คือ ขานูชี เมือง สำคัญๆ

ที่ส่งสินค้าเข้ามากรุงเทพฯ ในศก ๒๔๕๕

ชื่อเมืองที่ส่ง สินค้าเข้ามาขาย	รายชื่อสินค้า	ราคาคิดเป็นจำนวนบาท
๑ อังกฤษ	เครื่องนุ่งห่มต่างๆ, เครื่องเหล็ก เครื่อง จักร เครื่องยนต์, เครื่องอาหาร ฯลฯ	มากกว่า ๒๐๕๐๐๐๐๐
๒ จีน	เครื่องอาหาร เครื่อง แก้ว และ ถ้วยชาม, เสื้อผ้าต่างๆ ทองใบ, แพร ฯลฯ	มากกว่า ๑๕๐๐๐๐๐๐
๓ อินเดียน	กระสอบป่าน(ใส่ข้าว), เครื่องนุ่งห่ม ทอง, และเงิน เชือกต่างๆ ฯลฯ	มากกว่า ๘๐๐๐๐๐๐
๔ เยอรมัน	เครื่องเหล็ก เครื่อง จักร เครื่องยนต์, เครื่องไฟฟ้า ฯลฯ	มากกว่า ๕๕๐๐๐๐๐

ชื่อ เมือง ที่ ส่ง สินค้า เข้า มา ขาย	รายชื่อ สินค้า	ราคาคิดเป็นจำนวนบาท
๕ สิงคโปร์	ไม้ต่าง ๆ มะพร้าว,	มากกว่า ๕๐๐๐๐๐ ประมาณ ๓๕๐๐๐๐๐
๖ ญีปุ่น	และของ เบ็คเตลิค เครื่องนุ่งห่ม ไม้ขีด ไฟ ฯลฯ	
๗ เมืองอื่น ๆ (๓๐ เมือง) เช่น ประเทศ ในทวีปยุโรป, ฮ่องกง ฯลฯ	สิ่งของเบ็คเตลิค	
	รวม	มากกว่า ๗๖๐๐๐๐๐๐

— ๑๕๖ —

บทที่ ๖ มณฑล และหัวเมือง สำคัญ

มณฑล การที่ได้ แยกหัวเมืองในพระราชอาณา
จักร ออก เป็น สิบแปด มณฑล จัด ตั้ง ศาล ข้าราชการ และ
แต่งตั้งข้าหลวงเป็นผู้เก็บค่าภาษีอากร ฯลฯ ขึ้นทุก มณฑล
นั้น ก็เพื่อ จะได้ การปกครองแผ่นดินเจริญเรียบร้อยขึ้น ผู้

เป็นหัวหน้ารับผิดชอบในราชการเฉพาะมณฑลหนึ่ง ๆ นั้น
เรียกว่า สมุหเทศาภิบาล สำเร็จราชการ มณฑล สมุหเทศา
ภิบาล ต้องเป็นผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหา
กรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งออกไปทั้งสิ้น

เมือง มณฑล หนึ่ง แบ่งออกเป็นหลายหัวเมือง โดย
มาก มักมีเพียง มณฑล ละ ๓ ถึง ๕ หัวเมือง มีผู้ว่าราชการ
เมือง กำกับ รักษา ราชการ อยู่ทุก ๆ เมือง ผู้ว่าราชการ
เมือง หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า เจ้าเมืองนี้ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งขึ้นเหมือนกัน

อำเภอ หัวเมือง หนึ่ง ๆ ยังแบ่งออกไปอีกเป็นหลาย
อำเภอ ในเมือง หนึ่ง มักมีแต่ ๓ ถึง ๕ อำเภอ รัฐบาล
ตั้งเจ้าพนักงานที่เรียกว่า นายอำเภอ ออกไปกำกับอยู่
ทุก ๆ อำเภอ

กำนัน ในอำเภอ หนึ่ง ๆ จำแนกออกเป็นกำนัน ๆ
มีนายกำนัน กำกับ อยู่ทุก กำนัน

หมู่บ้าน กำนัน หนึ่ง แบ่งเป็นหมู่บ้าน ๆ ในหมู่บ้าน
หนึ่ง ราษฎร เลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นคนหนึ่ง

ต่อไปนี้เป็นทำเนียบ มณฑลและหัวเมือง ของประเทศสยาม
เมืองซึ่งอยู่ต้น เป็นเมืองที่สมุหเทศาภิบาล ตั้งศาลาว่าการ
มณฑล

ชั้น ๕ กระทรวง นครบาล

๑ เขตมณฑลเทศาภิบาล

แบ่งเป็น ๒ จังหวัด

๑ พระนคร

๒ ขนบุรี

๓ นนทบุรี

๔ มีนบุรี

๕ พระประแดง

๖ สมุทรปราการ

ชั้น ๕ กระทรวงมหาดไทย

๒ มณฑล กรุงเก่า

แบ่งเป็น ๗ เมือง

๑ กรุงเก่า

๒ ลพบุรี

๓ สระบุรี

๔ สิงห์บุรี

๕ อ่างทอง

๖ ประทุมธานี

๗ ชัยนาท

๓ มณฑล นครสวรรค์

แบ่งเป็น ๕ เมือง

๑ นครสวรรค์

๒ อุทัยธานี

๓ ชัยนาท

๔ กำแพงเพชร

๕ ตาก

๔ มณฑลพิษณุโลก

แบ่งเป็น ๕ เมือง

๑ พิษณุโลก

๒ พิจิตร

๓ ศุโขทัย

๔ พิษณุ

๕ สวรรคโลก

๕ มณฑลเพชรบูรณ์

แบ่งเป็น ๒ เมือง

๑ เพชรบูรณ์

๒ หล่มสัก

๖ มณฑลปราจีนบุรี

แบ่งเป็น ๕ เมือง

๑ ฉะเชิงเทรา

๒ ปราจีนบุรี

๓ นครนายก

๔ ชลบุรี

๕ กระบี่บุรี

๗ มณฑลนครราชสีมา

แบ่งเป็น ๓ เมือง

๑ นครราชสีมา

๒ บุรีรัมย์

๓ ไซภูมิ

๘ มณฑลนครราชสีมา

แบ่งเป็น ๔ เมือง

๑ นครปฐม

๒ นครราชสีมา

๓ สุพรรณบุรี

๔ สมุทรสาคร

๙ มณฑลราชบุรี

แบ่งเป็น ๕ เมือง

๑ ราชบุรี

๒ กาญจนบุรี

๓ เพชรบุรี

๔ ประจวบคีรีขันธ์

๕ สมุทรสงคราม

๑๐ มณฑลจันทบุรี

แบ่งเป็น ๓ เมือง

๑ จันทบุรี

๒ ระยอง

๓ ทราด

๑๑ มณฑลนครศรีธรรมราช

แบ่งเป็น ๓ เมือง

๑ สังขละ

๒ นครศรีธรรมราช

๓ พัทลุง

๑๒ มณฑลปัตตานี

แบ่งเป็นจังหวัด ๒ เมือง ๒

๑ จังหวัดปัตตานี

๒ จังหวัดยะลา

๓ เมืองสายบุรี

๔ เมืองนราธิวาส

๑๓ มณฑลสุราษฎร์

แบ่งเป็น ๓ เมือง

๑ สุราษฎร์ธานี

๒ ชุมพร

๓ หลังสวน

๑๔ มณฑลภูเก็ต

แบ่งเป็น ๗ เมือง

๑ ภูเก็ต

๒ พังงา

๓ ตรัง

๔ ระนอง

๕ กระบี่

๖ ตะกั่วป่า

๗ สตูล

๑๕ มณฑลพายัพ

แบ่งเป็น ๗ เมือง

๑ นครเชียงใหม่

๒ นครน่าน

๓ นครลำปาง

๔ นครลำพูน

๕ แพร่

๖ แม่ฮ่องสอน

๗ เชียงราย

๑๖ มณฑลอุบล

แบ่งเป็น ๓ จังหวัด

๑ อุบล

๒ อุทัย

๓ สุรินทร์

๑๗ มณฑลร้อยเอ็จ

แบ่งเป็น ๓ จังหวัด

๑ ร้อยเอ็จ

๒ มหาสารคาม

๓ กาฬสินธุ์

๑๘ มณฑลอุดร

แบ่งเป็น ๕ เมือง

๑ อุดรธานี

๒ สากเหล็กนคร

๓ ขอนแก่น

๔ นครพนม

๕ เลย

กรุงเทพ ฯ

กรุงเทพ ฯ

เป็นเมืองหลวงและเป็น

๗

เมืองใหญ่ที่สุดของ ประเทศสยาม บรรดาเมืองใหญ่ต่าง ๆ

ซึ่งอยู่ในทวีปเอเชียนี้ มีสามในครึ่ง มากกว่า กรุงเทพ ฯ

แต่ ๗ แห่งเท่านั้น คือ

915
8.3597

มณฑล และหัวเมือง สำคัญ

๔๑

เมืองกวางตุ้ง (๑๕๐๐๐๐๐ คน) เมืองเทียนสิน (๘๐๐๐๐๐ คน) เมืองซันเกา (๘๐๐๐๐๐ คน) และ
กรุงปักกิ่ง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศจีน (๑๐๐๐๐๐๐ คน)
หัวเมือง ทั้งนี้ อยู่ในประเทศจีนทั้งสิ้น

กรุงโตเกียว (๒๐๐๐๐๐๐ คน) อยู่ในประเทศ
ญี่ปุ่น เมืองอะลิกะตา (๑๐๐๐๐๐๐ คน) และเมือง
บอมเบ (๑๐๐๐๐๐๐ คน) เมืองทั้งสองนี้ อยู่ในประเทศ
อินเดีย

กรุงเทพ ฯ มีสามโนครัวประมาณ ๖๐๐๐๐๐ คนเศษ
เป็นเมืองใหญ่ที่สุด ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลของทวีป อาเซีย
ในระหว่างอะลิกะตา กับ กวางตุ้ง กับ ทั้งเขิน ท่าเรืออัน
สำคัญยิ่งในทวีปอาเซีย ด้วยแห่งหนึ่ง เหมือนกัน เพราะเป็น
ที่มีสินค้าเข้าออกมาก กรุงเทพ ฯ นี้ตั้งอยู่ไกลจากสันดอน
ที่ปากน้ำเจ้าพระยาขึ้นมา ประมาณ ๑๒๐๐ เส้น และอยู่
ใต้กรุงเก่าลงมาประมาณ ๒๐๐๐ เส้น เมืองกรุงเทพ ฯ
ตั้งอยู่ทั้งสองฟากแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ฝั่งซ้าย (ทิศ
ตะวันออก) เป็นฟากสำคัญ เพราะพระบรมมหาราชวัง

และสถานที่สำคัญ ๆ ทั้งอยู่ฝั่งนี้ ฝั่งยาวของ จังหวัดเมือง
กรุงเทพ ฯ ตามลำแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งซ้าย) ประมาณ ๒๔๐
เส้น มีท่าเรือ โรงเก็บสินค้า โรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ และห้าง
ขายของเป็นอันมาก ที่หลังห้างและโรงเก็บสินค้าใหญ่ ๆ ตาม
ฝั่งแม่น้ำ มีถนนสายหนึ่ง ขาวตลอด ถนนสายนี้เรียกว่า ถนน
เจริญกรุง และมีรถซึ่งใช้ด้วยกำลังไฟฟ้าเดินรับคนขึ้นลงด้วย

สถานที่ใหญ่ ๆ คือ พระบรมมหาราชวัง พิพิธภัณฑ
สถาน พระอาราม และที่ทำการ ของรัฐบาล เหล่านี้
ตั้งอยู่ ใน กำแพง พระนคร แทบทั้งสิ้น ในปัจจุบันนี้ รัฐบาล
กำลัง ตัดถนนและปลูกตึกงาม ๆ ขึ้นอีก ทุก ๆ ปี ในไม่ช้า
กรุงเทพ ฯ คงจะเป็นเมืองงาม เมืองหนึ่งในทวีปเอเชีย

ในกรุงเทพ ฯ มีคนต่างชาติ ต่างภาษา ชุกชุม นอก
จากจีนที่มีอยู่ทั่วพระราชอาณาเขต สยาม ยังมีแขก
อินเดียน ลังกา ชาว มลายู มอญ ลาว ญวน พม่า,
ญูปุ่น ฯลฯ อีกเป็นอันมาก คนชาวยุโรปที่เข้ามา
พึ่งพระบรมโพธิสมภาร มีอยู่ มากหลายชาติ เช่นชาวอังกฤษ,
เยอรมันนี เกาหลีเบลเยียม อิตาลี อเมริกัน
ฝรั่งเศส ฯลฯ ชาวยุโรปเหล่านี้ เข้ามารับราชการบ้าง
เข้า มาตั้ง ทำการ ค้าขายบ้าง

เมืองสมุทรปราการ (เรียกกันอย่างสามัญว่าปากน้ำ)
อยู่ในทิศใต้ ห่างจาก กรุงเทพฯ ฯ เป็นเส้นทาง ประมาณ ๖๐๐
เส้น มีรถไฟเดินขึ้นลงตลอดถึงกัน เมืองนี้มีท่า
สำหรับตรวจสินค้าที่บรรทุกเรือจะเข้ามา กรุงเทพฯ ฯ ด้วย

บางปะอิน อยู่เหนือกรุงเทพฯ ฯ ขึ้นไปประมาณ
๑๕๐๐ เส้น มีพระราชวังสำหรับประทับแรมและสำหรับ
รับแขกเมืองด้วย

กรุงเก่า ได้เคยเป็นเมืองหลวงของประเทศสยาม
มาก่อน ภายหลัง พระนครได้เลื่อนลงมา ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ ฯ
จนบัดนี้ ที่กรุงเก่ามีพระนิเวศสำหรับคล้องช้าง มีรถไฟ
สาย นครราชสีมา เดินขึ้นลงรับคนและบรรทุกสินค้าติดต่อ
อยู่กับ กรุงเทพฯ ฯ

ไชยนาท นครสวรรค์ ระแหง พิษณุโลก
นครลำปาง น่าน อุตรดิตถ์ แพร่ ลำพูน
และเมืองเล็ก ๆ ในฝ่ายทิศเหนืออีกเป็นอันมาก เป็นเมืองที่
ทำป่าไม้สัก

เชียงใหม่ เป็นเมืองหลวงของมณฑลพายัพและตั้ง
อยู่บนเนินสูงที่เรียกว่า “เนินข่อ” มีเขาล้อมรอบเป็นป่า

ไม้หนาแน่นไปทั้งหมด สามโนครวัของเมืองเชียงใหม่ในข้างขึ้น
นี้ประมาณ ๑๐๐๐๐๐ คน ต่อไปภายหน้าคงจะเป็นเมือง
ใหญ่และสำคัญที่สุด เพราะต้นสักที่ขึ้นอยู่ในที่นี้เป็น
สินค้าใหญ่ของบ้านเมือง

นครราชสีมา หรือที่เรียกอย่างสามัญว่าโคราช
คงจะเป็นเมืองสำคัญได้ อีกเมืองหนึ่ง รถไฟแต่กรุงเทพ ฯ
ไปถึงเมืองนี้ได้เปิดเดินแต่ ค.ศ. ๒๔๔๓ และนับว่าเป็นรถ
ไฟสายแรกที่รัฐบาลสยามได้สร้างขึ้น คงจะเป็นช่องทาง
ให้สินค้าแทบจะเจริญขึ้นมาก เพราะนครราชสีมาเป็นศูนย์
กลางแห่งการค้าขายในระหว่างเมืองหนองคาย อุบล และ
นครจำปาศักดิ์

ราชบุรี กาญจนบุรี ตั้งอยู่ที่แม่น้ำแม่กลอง
เพชรบุรี ตั้งอยู่ที่แม่น้ำเพชร มีแร่ดีบุกอยู่ในที่ใกล้
เคียงกับมีทาลโคนและเงินทำเลทุ่งนาด้วย รถไฟตั้งแต่
กรุงเทพ ฯ ไปถึงเมืองราชบุรีเพชรบุรี ได้เปิดเดินแต่
ค.ศ. ๒๔๔๗

สงขลา เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของประเทศสยาม
ในอีกไม่ช้านักรถไฟสายใต้ก็คงจะสร้างสำเร็จ ไปมาถึงกัน

ในอีกฟากสายสายตกคง

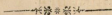
ไค้กับกรุงเทพ ฯ ที่หน้าเมืองนี้มีทะเลสาบกว้างใหญ่แค่นั้น
โดยยาวประมาณ ๒๐๐๐ เส้น

จันทบุรี มีภูเขามาก ภูเขาเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของ
ห้วยน้ำและน้ำอันมีราคา พริกไทย ของ เมืองนี้ ก็เป็นสินค้า
อย่างหนึ่งเหมือนกัน

กระบิล และ วัฒนนา ตั้งอยู่ที่แม่น้ำบางปะกง

ฉะเชิงเทรา (คำสามัญเรียกว่า แปะรว) ตั้งอยู่ที่
แม่น้ำบางปะกง เป็นศูนย์กลางของทุ่งนาอันกว้างใหญ่ มี
คลองและรถไฟเป็นหนทางไปมา ระหว่าง กรุงเทพฯ ฯ

ภูเก็ต และ ระนอง ทั้งสองเมืองนี้เป็นเมือง
อุดมด้วยสินค้าค้ำยุด ตั้งอยู่ริมฝั่ง ทะเลฝ่ายตะวันตกของ
แหลมมลายู

บทที่ ๗ รัฐบาล หรือ การปกครอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศสยามทรง
สำเร็จราชการแผ่นดินสืบต่อจากในพระองค์ กิจการสำคัญ
สิ่งใดที่กระทรวงใด จะกระทำขึ้นต้องได้รับ พระบรมราชานุญาต
ก่อน กฎหมายที่จะตั้งขึ้นใหม่ก็ กติกา กฎหมายเก่าที่จะเลิก
ถอนเสีย ก็ที่ พิจารณาเสียก่อน และการ ตั้ง ตำแหน่งหน้าที่

อันสำคัญๆ ในราชการ ก็คือ ต้องได้ รับ พระบรม ราชานุญาตก่อน ทั้งสิ้น ตำแหน่ง สูงๆ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งแก่ผู้ ที่ทรงไว้วาง พระราชฤทัย ขึ้นไว้ สำหรับ รับราชการฉลองพระเดชพระคุณ นั้น เช่นโปรดเกล้าฯ ตั้งให้มหาอำมาตย์โท พระยามหาอมมาตยาธิบดี รุ่ง ตำแหน่ง เป็นผู้ จักราชการหัวเมืองใหญ่หน้อย ทัวพระราชอาณาจักร พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเทวงษ์วรไธสวรรย์ เป็นผู้ ทรง จักราชการ อันเกี่ยวแก่หาๆ ประเทศ ฯลฯ เจ้านาย และข้าราชการ ผู้ใหญ่ ที่ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ จักราชการ แทน พระองค์ เป็น พันเอก ๆ นี้ เรียกว่า เสนาบดี ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สถานที่ว่า ราชการของท่าน เสนาบดี ทั้งปวง เหล่านี้ เรียกว่า กระทรวง กระทรวงหนึ่ง ๆ ยังจำแนก ออก เป็น กรมๆ มีหัวหน้า เรียกว่า อธิบดี หรือ เจ้ากรม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ ในราชการ ทั้งปวง ในกรม นั้นๆ ขึ้นตรงต่อ เสนาบดี กรมหนึ่งๆ ยังมีเจ้าหน้าที่ ทำการ รองๆ ต่อลงไป เป็น ชั้นๆ อีกคือ รองอธิบดี หรือ ปลัดกรม สมุหยาตรา นายเวร และเสมียน เป็นต้น กระทรวง ขบวนการ จำแนก ออก เป็น กรมๆ ดังนี้ กรมกลาง กรมศึกษาธิการ กรมขบวนการ กรมสังฆการี และกรมราช บัณฑิต

ต่อไปนี้ คือ กระทรวง ต่าง ๆ ใน พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

	กระทรวง	ราชการ	เสนาบดี
๑	กระทรวง ต่าง ประเทศ	มีหน้าที่ราชการ เป็น ผู้แทนรัฐบาลใน การ โต้ตอบกิจการ อัน เกี่ยวกับ หน้ ๗ ประ เทศ เช่น การ ส่ง ทก ตั้งกงสุลและทำหนังสือ สัญญาทาง พระราช ไมตรี ฯลฯ	มหาอำมาตย์ เอก พระเจ้า บรมวงศ์เธอ กรมพระ เทว วงษ์วโรประ การ
๒	กระทรวง มหาดไทย	มีหน้าที่ตรวจจัดการ ปกครองมณฑลหัวเมือง ทั่วไปในพระราชอาณา จักร เว้นแต่ มณฑล กรุงเทพ ฯ และจัก การป่าไม้	มหาอำมาตย์ โท พระยา มหา อมาตยา ธิบดี ผู้รั้ง ตำแหน่ง

	กระทรวง	ราชการ	เสนาบดี
๓	กระทรวง กระลาโหม	มีหน้าที่ว่าราชการทหาร บก เพื่อป้องกันรักษา พระราชอาณาจักร	นายพลเอกเจ้า พระยาบดินทร เดชาหิรัญ
๔	กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ	มีหน้าที่รวบรวมเก็บ รักษาเงินภาษีอากรและ บังคับบัญชาการใช้จ่าย ทรัพย์สิน สมบัติ ของรัฐ บาลทั่วไป	มหาอำมาตย์ เอก พระเจ้าพิ ยาเชธ กรม หลวง จันทบุรี นฤนาถ
๕	กระทรวง มูรชากร	มีหน้าที่รักษาเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ และ ทะเบียนข้าราชการ	มหาอำมาตย์ เอกพระเจ้าบรม วงศ์เธอ กรม พระนเรศวรวรฤทธิ
๖	กระทรวงวัง	มีหน้าที่จัดการการอื่น เกี่ยวกับพระบรมมหา ราชวัง และจัดการพระ ราชพิธี ทั้ง ปวง	มหาเสวกเอก เจ้าพระยาธรร มาธิภวณายิก

รัฐบาล หรือ การ ปกครอง

๕๗

	กระทรวง	ราชการ	เสนาบดี
๗	กระทรวง ยุติธรรม	มีหน้าที่ จัด ราช การ ศาล และ รักษา พระ ธรรม อนุญาต กฎหมาย	มหาอำมาตย์ เอก เจ้าพระยา อภัย ราช
๘	กระทรวง นครบาล	มีหน้าที่ ปกครอง มณฑล กรุงเทพ ฯ จัด ตั้ง พล ตระเวน และ รักษา ความ ศุข ของ ราษฎร ทั่ว ๑	มหาอำมาตย์ เอก เจ้าพระยา ยมราช
๙	กระทรวง ทหารเรือ	มีหน้าที่ ว่า ราชการ ทหาร เรือ และ รักษา ข้อม เพื่อ ป้องกัน พระ ราช อาณาจักร ใน ทาง ทะเล และ ตาม แนว ผัง	นายพลเรือเอก สมเด็จพระเจ้า น้อยยาเธอ เจ้า ฟ้า กรมหลวง นคร สวรรค์ วรร พิณิต

	กระทรวง	ราชการ	เสนาบดี
๑๐	กระทรวง เกษตราธิการ	มีหน้าที่ จัด การ เพาะ ปลูก การ ค้าขาย การ ทกน้ำและออกโฉนดสำ หรับที่ดินในมณฑลต่างๆ	มหาอำมาตย์เอก พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวง ราช บุรีดิเรกฤทธิ์
๑๑	กระทรวง คมนาคม	มีหน้าที่ จัดการทางบก ทางน้ำและบังคับ การ ไปรษณีย์ โทรเลข	มหาอำมาตย์ เอก เจ้าพระยา วงษาอนุประพัทธ์
๑๒	กระทรวง ธรรมการ	มีหน้าที่ จัดการ พระอา วาม และการ ศึกษา เล่าเรียนทั่วทั้งพระราช อาณาจักร	มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพระ เสด็จสุเรนทรา ธิบดี

ในการ จัดการ ปกครอง และรักษาหน้าที่ราชการให้เรียบร้อย ทั้งได้ จำแนก งานได้ ย่อย เป็น กระทรวง ๆ มานี้ จำเป็น ต้องใช้เงินมาก เงินนี้ รัฐบาลได้ จากค่าภาษี อากร เช่น เคียวกบย ประเทศอื่น ๆ เหมือน กัน ภาษีอากรที่เก็บอยู่ ในเมืองเรา เขากว่า ในเมืองอื่น ๆ มาก

รัฐบาล หรือ การ ปกครอง

๕๔

เงิน ภาษีอากร ที่รัฐบาลเก็บได้ใน ศก ๒๔๕๕ มีราย
ละเอียดดังนี้

๑	อากร ฝิ่น	}	มากกว่า ๑๘๐๐๐๐๐๐ บาท
	,, หอย		
	,, บ่อนเบี้ย		
	,, การพนันอื่น ๆ		
๒	ภาษี ที่ดิน และปลา		มากกว่า ๘๐๐๐๐๐๐ ,,
๓	ผล ประโยชน์ค่า ส่วย		มากกว่า ๗๐๐๐๐๐๐ ,,
๔	อากร สุรา		ประมาณ ๖๐๐๐๐๐๐ ,,
๕	ภาษี ร้อย ชักสาม		มากกว่า ๕๐๐๐๐๐๐ ,,
๖	ผล ประโยชน์ รดไฟ		ประมาณ ๕๐๐๐๐๐๐ ,,
๗	ภาษี ป่าไม้ และบ่อแร่		ประมาณ ๓๐๐๐๐๐๐ ,,
๘	ภาษี ค่าน		มากกว่า ๑๘๐๐๐๐๐ ,,
๙	ผล ประโยชน์ ไร่สวน และ โทเรเลข	}	มากกว่า ๑๐๐๐๐๐๐ ,,
๑๐	ผล ประโยชน์ ทางอื่น ๆ		๖๒๐๐๐๐๐ ,,
รวมเป็นเงิน มากกว่า			<u>๖๑๐๐๐๐๐๐ ,,</u>

เงินที่รัฐบาล ต้องใช้จ่ายใน การปกครอง ใน ศก ๒๔๕๕
 ๕
 หนึ่งถึงนี้

	กระทรวง	จำนวนเงินที่ใช้
๑	กระทรวง มหาดไทย	ประมาณ ๑๑ ๕๖๐๐๐๐
๒	กระทรวง กระจาย	,, ๑๑ ๕๑๐ ๐๐๐
๓	กระทรวง ทหารเรือ	,, ๔ ๐๐๐ ๐๐๐
๔	กระทรวง วัง และกรมพระคลัง ข้างที่	,, ๗ ๐๐๐ ๐๐๐
๕	กระทรวง ต่าง ประเทศ	,, ๑ ๐๐๐ ๐๐๐
๖	กระทรวง นครบาล	,, ๕ ๐๔๐ ๐๐๐
๗	กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ	,, ๓๑๖๐ ๐๐๐
๘	กระทรวง ยุติธรรม	,, ๒ ๔๐๐ ๐๐๐
๙	กระทรวง ข้าราชการ	,, ๑ ๓๕๐ ๐๐๐
๑๐	กระทรวง คมนาคม	,, ๔ ๑๐๐ ๐๐๐
๑๑	กระทรวง เกษตรธิการ	,, ๒๐๓๐ ๐๐๐
๑๒	กรม แผลที่	,, ๕๕๐ ๐๐๐
๑๓	ดอกเบี้ย ฯลฯ ค่าใช้จ่ายใน การ ที่กู้เงิน ต่าง ประเทศ	,, ๓ ๕๑๐๐๐๐
๑๔	ค่าเบ็ดเตล็ด	,, ๔ ๓๕๐ ๐๐๐
	รวม	,, ๖๑ ๖๐๐ ๐๐๐ บาท

บทที่ ๘ ความเจริญ ในอนาคตกาล

ความเจริญของบ้านเมืองเราในกาลต่อไปนี้ อาศัยข้อ
สำคัญ ๒ อย่าง คือ

(๑) จัดการเล่าเรียนวิชาให้แพร่หลายเจริญยิ่ง
ขึ้น

(๒) จัดการทำมาหากินของราษฎรให้เจริญขึ้น
สินค้าของบ้านเมืองที่ค้าขายแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศจะได้
ทวียิ่งขึ้น

ความเป็นไป ใน ข้อ ๒ นั้น ต้องอาศัย ความเจริญใน
ข้อ ๑ ก่อนเป็นประมาณ

ต่อไปจะเป็นที่พึงหมายได้ว่า ราษฎร จะทำการหาผล
ประโยชน์ในหนทาง ๓ อย่าง ถึงต่อไปนี้โดยมาก คือ ข้าง
ฝ่ายเหนือ การ ทำป่าไม้ ขอนสัก จะทวีขึ้น ฝ่าย กลาง
พระราชอาณาเขต ซึ่งเป็นที่ลุ่ม ไร่นาและการ
เพาะปลูก จะเป็นผล ประโยชน์สำคัญของราษฎร ฝ่ายใต้
คือแหลม มลายู ก็จะเป็นสินค้าใหญ่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระราชหฤทัย

จะบำรุงสินค้าและการทำมาหากินของราษฎรให้เจริญยิ่งขึ้น จึงได้พระราชทานพระบรมราชาอนุญาต ให้จัดการขึ้นเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่อันหลายอย่างคือ

(๑) สร้างทางรถไฟ ถนน คลอง สะพาน, โทรเลข โทรศัพท์ และไปรษณีย์ ซึ่งเหล่านี้ย่อมทำให้การไปมาและการพูกจากันในทางไกลสะดวกขึ้น เช่นหนทางให้สินค้าและการทำมาหากินของบ้านเมืองเจริญขึ้นด้วย

(๒) เพื่อจะขยายทำเลที่ทำนาและการเพาะปลูกให้กว้างขวางออกไป จึงได้พระราชทานพระบรมราชาอนุญาตให้ขุดคลองคูหาสยาม และตั้งการทกน้ำขึ้น เคี้ยวพื้นที่ดินที่เป็นป่ายังมีอยู่อีกมาก ซึ่งยังทำการเพาะปลูกไม่ได้ ต่อเมื่อมีคลองช่องน้ำมากขึ้น ที่ป่าเหล่านี้ก็จะ เป็นเรือกสวนไร่ นาไปทั่วทั้งสิ้น

(๓) เพื่อจะบำรุงกษัตริย์ศึกษาป่าไม้ขอนสักในฝ่ายเหนือ พระราชอาณาเขต และบำรุงต้นสักให้มากขึ้นในกาลต่อไป จึงมีพระราชบัญญัติประกาศห้ามไม่ให้ตัดถากไม้ขนาดย่อมซึ่งยังไม่สมควรจะตัด และต้นโคที่ไถ่ชนาก,

ตัดฟันลงแล้ว ก็ให้ปลูก ต้นใหม่ขึ้นแทน จนครบ จำนวน กรม
ป่าไม้ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งขึ้นขึ้น เป็น
เจ้าหน้าที่ตรวจรักษา ให้ผู้ที่ทำป่าไม้ประพฤติให้เป็นไป
ตามพระราชบัญญัติ

ยังมีสิ่งอื่นอีกที่อาจทวีความเจริญของ สิ้นค้า การ ทำ
มาหากินในบ้านเมืองเราก็คือ

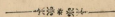
(ก) การทำเหมือง ก็ปลูก ในแหลมมลายูนี้ ถ้าได้
ขุดเต็มที่แล้ว ก็ปลูก ก็จะเป็น สิ้นค้าใหญ่ ของ รัฐบาล สยาม
ขึ้นอีก อย่างหนึ่ง เหมือน กัน

(ข) ที่ดินก็ยังมีอยู่อีกหลาย คาบด ซึ่งอาจปลูก
เพาะพืชต่างๆ ได้ทั้งองกาม เช่น ใบชา กาแฟ,
พรรณไม้ที่ทำน้ำตาล หุ่น ยาสูบ พริกไทย มะ
พร้าว ฯลฯ

(ค) ในประเทศ สยามนี้ยังมีแร่ต่างๆ ที่เป็น
ของ มีราคา มาก อาจเป็น สิ้นค้าใหญ่ได้อีก แต่เวลานี้
ยังถือเอาเป็นการ แ่่นอนไม้ไ้ เพราะ ยังไม่ได้จัดการ ขุด
และ การเดินทาง ยังไม่สู้สะดวกนัก เมื่อมีรถไฟมากขึ้นและ
เจ้าพนักงานได้ตรวจ จนทั่วพระราชอาณาจักรแล้ว จึง จะ

ทราบได้ละเอียด ว่าในที่ใดมีแร่อะไร แล้วจะได้จัดการ
ขุดให้เป็นสินค้า เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองต่อไป

ข้อใดในบทใดที่ได้สอนไปแล้ว อาจารย์ต้อง สอ
ถามให้นักเรียนเขียนตอบหรือตอบปากเปล่า ด้วยเสมอไป เพื่อ
เป็นการ ทดลอง ศึกษ่ว่าได้เรียนรู้เพียงไร แล้ว ต่อไปนี้ เป็น
ตัวอย่างข้อถามซึ่งคัดมาลงไว้พอเป็นแบบ ให้ครู คัด
ข้อถามคล้าย ๆ กับ ตัวอย่าง นี้ สอ ช่อม นักเรียนเพิ่มเติม
อีก ตามควร

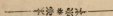

ตัวอย่างคำถาม สำหรับสอบไล่

ภาคที่ ๑ ว่าด้วยโลก

- ๑ จงเล่า พงษาวดาร ของโลกที่ล่วงแล้ว มาโดยสังเขป
- ๒ ให้อธิบาย พื้นนอก (คือเปลือก) ของโลก
- ๓ อากาศ หมุน ของโลก เรา นี้ มีกี่ทาง จงอธิบายให้แจ่มแจ้ง
- ๔ อะไร ทำให้เกิด กลาง วัน และ กลาง คืน
- ๕ ภูเขา ประกอบ ด้วย สิ่งใดบ้าง ภูเขาไฟ คืออะไร
- ๖ ภูเขาที่สูง สุด ในโลก อยู่ ที่ไหน

- ๗ ที่ร้าย เป็นอย่างไร จงชี้ตัวอย่าง มาให้เห็นบ้าง
- ๘ เมฆหมอกคืออะไร และเกิดขึ้นอย่างไร
- ๙ ฝนคืออะไร
- ๑๐ ฝนเกิด จากอะไร
- ๑๑ ไท่นับเป็นฝั่งซ้ายฝั่งขวาของแม่น้ำ
- ๑๒ แม่น้ำเกิดขึ้นอย่างไร และเป็นประโยชน์อย่างไร
- ๑๓ ทวีปคืออะไร มีเท่าใด จงบอกชื่อให้หมด
- ๑๔ คำที่ว่าโลกเก่าโลกใหม่นั้นเข้าใจอย่างไร
- ๑๕ จงบอกชื่อ มหาสมุทรได้จะแจ้งว่าอยู่ที่ไหนบ้าง
- ๑๖ ทะเล ช่องแคบ และอ่าวคืออะไร ชี้ตัวอย่าง มาให้เห็นด้วย

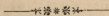

ภาคที่ ๒ ว่าด้วยประเทศสยาม

บทที่ ๑

- ๑ ให้อธิบาย ให้ชัดเจนว่าประเทศ สยาม ตั้งอยู่ในที่ใด
แห่งทวีป เอเชีย

- ๖ แม่น้ำเจ้าพระยาของเราคล้ายแม่น้ำอะไรในเมืองพม่า และ
อินเดีย ทำไมจึงคล้าย กัน
- ๗ ออกเท่า หรือ สั้นคอน ที่ปากอ่าวแม่น้ำเจ้าพระยา
นั้นเช่นอย่างไร มีประโยชน์อะไร บ้าง หรือเปล่า
- ๘ มีแม่น้ำอะไร บ้างในกรุง สยาม ที่มีสั้นคอน คล้ายแม่น้ำ
เจ้าพระยา
- ๙ ให้พรรณนาถึงแม่น้ำแม่กลอง และ แม่น้ำบาง ปะกง
- ๑๐ แม่น้ำที่เป็น พรหมแดนของ ประเทศสยามฝ่าย ทิศตะวันออก
นั้นชื่ออะไร
- ๑๑ แม่น้ำที่เป็น พรหมแดนข้างฝ่ายเหนือ นั้นชื่ออะไร
- ๑๒ ให้อธิบาย สั้นคินได้ลำน้ำเจ้าพระยาว่า เป็นอย่างไร

บทที่ ๓

- ๑ จงชี้แจง เรื่องฝั่ง ของ อ่าวสยามโดย สั้นๆว่า เป็นอย่างไร
- ๒ กรุง สยามมีหัวเมือง เท่าที่ส่ง สิ้นค้าขึ้น ถิ่นเมือง นั้นว่า
มากหรือน้อย ถ้า น้อยเหตุใดจึง น้อย
- ๓ ทำไมไม่เรือ เมล จึงบรรทุก สิ้นค้าที่ เกาะสีชัง และที่ อ่างศิลา

- ๔ ทำไม เรือเมลี่ จึงบรรทุกสินค้าที่อ้างคิลาเมื่อเวลาฤดูแล้ง
 ๕ „ „ „ เกาะ สีซังเมื่อเวลาฤดูฝน
 ๖ ให้กล่าวถึงบรรดาเกาะที่มีอยู่ในประเทศสยาม และ
 เกาะใดเป็นเกาะสำคัญ ทำไมจึงสำคัญ

บทที่ ๔

- ๑ ฤดู มีกี่ฤดู พงอธิบายให้แจ่มแจ้ง
 ๒ อะไรทำให้เกิดฤดู
 ๓ ข้อที่ว่าฝนตกในปีหนึ่งเท่านี้ๆ รู้ได้อย่างไร ในปี
 หนึ่งฝนตกในประเทศสยามวัดได้เท่าไร
 ๔ ถ้าปีใดฝนน้อย บ้านเมืองจะได้รับผลอย่างไร ชี้เหตุ
 ให้เห็นตามสมควร
 ๕ ประเทศสยามมีบ่อแร่ชนิดใดบ้าง และมีอยู่ที่ไหนบ้าง
 ๖ เพ็ชรพลอยชนิดใดที่มีในประเทศนี้ และมีอยู่ที่ตำบลใด
 ๗ พืชที่เกิดในกรุงสยามมีอะไร เป็นสำคัญบ้าง
 ๘ อะไรเป็นสินค้าสำคัญที่มีในประเทศนี้ และควร จะ จัด
 อย่างไร สินค้าที่มีในประเทศเราจึง จะ ทวีบ่งขึ้น
 ๙ ผลไม้ที่มีชื่อเลื่อง นัยว่าก็มีราคา นั้นคือ อะไร บ้าง